

บทที่ 2

การตั้งรับชะฮาดัต อิสลามียะฮฺในอิสลาม

2.1 ความหมายตั้งรับชะฮาดัต

1) ความหมายตั้งรับชะฮาดัตด้านภาษา

จากการศึกษาค้นคว้าหนังสือที่เกี่ยวกับการตั้งรับชะฮาดัต ได้มีนักวิชาการได้นำเสนอคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการตั้งรับชะฮาดัตในเชิงภาษา มีดังนี้

อับดุลรอหมาน อันนะหฺลาวียฺ (Abdul Rahman Al-Nahlawi, 2003:12) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “อุศูลุดดีนียะฮฺ อัลอิสลามียะฮฺ” ของท่านว่า ชัด-ตั้งรับชะฮาดัต มาจาก

1) رَبَا يَرْبُو رَبًا (เราะซะบะ ยัรฺบฺ) ซึ่งมีความหมายว่า เพิ่มพูน เจริญออกงามในความหมายดังกล่าวนี้พระองค์อัลลอฮฺทรงกล่าวไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿وَمَا آتَيْتُمْ مِّن رَّبَا لِيَرْبُوَ فِي أَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرْبُوَ عِنْدَ اللَّهِ وَمَا آتَيْتُمْ مِّن زَكَاةٍ تُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُضَعِفُونَ﴾

(الرّوم:39)

ความว่า “และสิ่งที่คุณเจ้าจ่ายออกไปจากทรัพย์สิน(ดอกเบี้ย) เพื่อให้มันเพิ่มพูนในทรัพย์สินของมนุษย์ มันจะไม่เพิ่มพูน ณ ที่อัลลอฮฺและสิ่งที่คุณเจ้าจ่ายไปจากชะกาตโดยคุณเจ้าปรารถนา พระพักตร์ของอัลลอฮฺ ชนเหล่านั้นแหละพวกเขาคือผู้ได้รับการตอบแทนอย่างทวีคูณ”

(อัลรุม :39)

2) رَبِي يَرْبِي رَبِي (เราะซะบียะ ยัรฺบฺ) ซึ่งมีความหมายว่า การกำเนิด และเติบโต ดังคำกล่าวของชาวอาหรับว่า

فَمَنْ يَكُ سَائِلًا عَنِّي فَاِنِّي بِمَكَّةَ مَنْزِلِي وَبِهَا رَبِيْتُ

ดังความหมายว่า “ถ้าผู้ใดถามถึงฉัน แท้จริงฉันอยู่ที่มักกะฮฺ คือบ้านฉันและที่นั่นคือที่ที่ฉันเติบโตมา”

3) رَبُّ رَبِّ (รีอบบะ ยะรูนุ) ซึ่งหมายถึง การปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น การสั่งสอน การปกครองดูแล

คอลิด อัลฮาซิมีย์ (Khalid Ibn Hamid Al-Hazimiy,2000:17-18) กล่าวว่า ตัรฺบียะฮฺ ประกอบไปด้วยความหมายที่หลากหลาย แต่ทั้งหมดนั้นต่างก็เกี่ยวข้อง สัมพันธ์กับการตรฺบียะฮฺทั้งสิ้น ดังนี้

- 1) อัลอิศลาหฺ إِصْلَاحُ ปรับปรุงให้ดีขึ้น
- 2) อันนะมาอฺ ٱلنَّمَاءُ وَٱلزِّيَادَةُ ٱلشَّيْءِ การเจริญงอกงามและการเพิ่มพูน
- 3) นะชะอะ ٱلنَّشْأَةُ وَٱلرَّعِيَّةُ ٱلشَّيْءِ เจริญเติบโตและค่อยๆพัฒนา
- 4) สาสะฮฺ ٱلسَّاسَةُ وَٱلرَّعِيَّةُ ٱلشَّيْءِ การปกครอง ดูแล
- 5) ตะอฺลีมُ ٱلتَّعْلِيمُ การศึกษาเรียนรู้

สะอีด อิสมาอิล อลี (Saaid Ismail Ali:2005) กล่าวว่า คำที่ใช้ในการตรฺบียะฮฺและที่ถูกใช้ในอัลกุรอาน คือ ตะอฺดีบ , ตะฮฺซีบ , ตัซกียะฮฺ และตะอฺลีม

จากความหมายของคำว่าอັต-ตัรฺบียะฮฺในทางภาษา คอลิด อัลฮาซิมีย์ (Khalid Ibn Hamid Al-Hazimiy,2000:18-19) ได้กล่าวโดยสรุปว่า อັต-ตัรฺบียะฮฺ มีความหมายครอบคลุม การแก้ไขปรับปรุง (ٱلِإِصْلَاحُ) การดำเนินกิจการที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่ได้รับการตรฺบียะฮฺ ดูแลและพัฒนาศักยภาพของพวกเขา พร้อมกันนั้นท่านได้แสดงความหมายของตรฺบียะฮฺ จากอัลกุรอานดังนี้

- 1) อัลหิกมะฮฺ (วิทย์ปัญญา) อิลมุ (ความรู้) ตะอฺลีม (การสอน)

﴿مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ ٱلْكِتَآبَ وَٱلْحِكْمَ وَٱلنَّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِّي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِن كُونُوا رَبَّانِيِّنَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ ٱلْكِتَآبَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ﴾

(آل عمران : 79)

ความว่า “ไม่เคยปรากฏแก่บุคคลใดที่อัลลอฮฺทรงประทานคัมภีร์และข้อตัดสินและการเป็นนบีแก่เขา แล้วเขากล่าวแก่ผู้คนที่ว่า ท่านทั้งหลายจงเป็นบ่าวของฉันอื่นจากอัลลอฮฺ หากแต่ว่า(เขาจะกล่าวว่า) ท่านทั้งหลายจงเป็นรีอบบานีฮฺเถิด เนื่องจากการที่พวกท่านเคยสอนคัมภีร์และเคยศึกษาคัมภีร์มา

(อาลิอิมรอน : 79)

2) การเลี้ยงดู คຸ່ມครองดูแล

﴿وَإِخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا
رَبَّيَانِي صَغِيرًا﴾

(الإسراء: 24)

ความว่า “และจงนอบน้อมแก่ท่านทั้งสอง ซึ่งการถ่อมตนเนื่องจาก
ความเมตตา และจงกล่าวว่่า ข้าแต่พระเจ้าของฉัน ทรงโปรดเมตตา
แก่ท่านทั้งสองเช่นที่ทั้งสองได้เลี้ยงดูฉันเมื่อครั้งเยาว์วัย

(อัลอิสรอฮ์ : 24)

﴿قَالَ أَلَمْ نُرَبِّكَ فِينَا وَلِيدًا وَلَبِثْتَ فِينَا مِنْ عُمُرِكَ سِنِينَ﴾

(الشعراء: 18)

ความว่า “เขา (ฟิรอาวน) กล่าวว่า เรามีได้เลี้ยงดูเจ้าเมื่อขณะเป็นเด็ก
อยู่กับพวกเราดอกหรือ และเจ้าได้อยู่กับเราหลายปีในช่วงชีวิตของ
เจ้า”

(อัลชุกรอฮ์ : 18)

จากคำนิยามศัพท์ทางภาษาดังกล่าวข้างต้น อับดุลรอหมัน อัลนะห์ลาวี (Abdul
Rahman al-Nahlawiy, 1397:13) ได้กล่าวว่า การตรูบียะฮ์จะต้องประกอบด้วยหลักการดังนี้

- 1) ต้องตั้งอยู่บนธรรมชาติของการเติบโตหรือพัฒนาการของมนุษย์
- 2) มีการพัฒนาความพร้อม ความสามารถของผู้ที่ถูกตรูบียะฮ์
- 3) ชี้นำ ส่งเสริมความพร้อมให้สมบูรณ์ตามความเหมาะสม
- 4) ต้องทำอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ค่อยเป็นค่อยไป

ดังนั้น การตรูบียะฮ์ทางด้านภาษาจึงหมายถึง การให้การศึกษาเรียนรู้ผ่าน
กระบวนการพัฒนา อบรมสั่งสอน ปกครองดูแลพร้อมทั้งชี้นำส่งเสริมอย่างเป็นระบบ และขั้นตอนอย่าง
ค่อยเป็นค่อยไปตามพัฒนาการและความสามารถของผู้ถูกตรูบียะฮ์อย่างเป็นธรรมชาติ เพื่อให้เติบโต
อย่างมีคุณภาพ เกิดการเพิ่มพูนและเจริญงอกงามในชีวิต

2) ความหมายตํรุบียะฮ์ด้านวิชาการ

อัลบัยฎอวียี (อ้างถึงใน Khalid Ibn Hamid Al-Hazimiy,2000:19) กล่าวว่า الرب อ่านว่า อรัร็อบ ความหมายตามรากศัพท์ คือการตํรุบียะฮ์ นั่นคือการทำให้สิ่งหนึ่งไปสู่ความสมบูรณ์ อย่างเป็นขั้นต่อน

อัลอัศพะฮานียี (อ้างถึงใน Khalid Ibn Hamid Al-Hazimiy,2000:19) กล่าวว่า الرب อ่านว่า อรัร็อบ ความหมายตามรากศัพท์คือการตํรุบียะฮ์ คือ การพัฒนาสิ่งหนึ่งอย่างค่อยเป็นค่อยไป จนถึงขีดความสมบูรณ์ของมัน

คอลิด ฮามิด อัลฮาซิมียี (Khalid Ibn Hamid Al-Hazimiy,2000:19-20) การตํรุบียะฮ์ หมายถึง การพัฒนาและส่งเสริมมนุษย์อย่างค่อยเป็นค่อยไป เพื่อให้มีความสมบูรณ์ในทุกๆด้าน แสวงหาความสำเร็จทั้งโลกนี้และโลกหน้า โดยสอดคล้องกับแนวทางของอิสลาม และการตํรุบียะฮ์ อิสลามียะฮ์นั่นคือ การเตรียมพร้อมหรือพัฒนามนุษย์ให้อยู่ในแนวทางที่ถูกต้อง ซึ่งผู้ให้การตํรุบียะฮ์ที่แท้จริงคือ อัลลอฮ์ และการตํรุบียะฮ์ของพระองค์นั้น แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1) การตํรุบียะฮ์แบบทั่วไป (تربية عامة) คือการที่พระองค์ทรงสร้างสิ่งต่างๆ ขึ้นมา (مخلوق) ซึ่งในที่นี้ หมายถึง มนุษย์) แล้วทรงให้ปัจจัยยังชีพและทางนำ เพื่ออำนวยความสะดวกให้มนุษย์ สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้บนโลกนี้

2) การตํรุบียะฮ์แบบเฉพาะ (تربية خاصة) คือ การที่พระองค์ทรงรักและเมตตาโดยการให้ทางนำและการศรัทธา ให้เขาห่างไกลจากสิ่งที่ไม่ดีงามทั้งหลาย นั่นคือการตํรุบียะฮ์สำหรับบรรดานบีและผู้ดีทั้งหลาย

นอกจากนี้ท่าน(Khalid Ibn Hamid Al-Hazimiy,2000:23-24) ยังให้ความหมายเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับการตํรุบียะฮ์ จากคำศัพท์ต่อไปนี้

1) อัล-อิศลาหฺ (الإصلاح) หมายถึง การปรับปรุง เปลี่ยนแปลง แก้ไขและทำให้ดีขึ้น ทำให้สมบูรณ์ขึ้น และตรงกันข้ามกับคำว่า อัลฟะฮาด หมายถึง การสร้างความเสียหาย การทำลาย

2) อัลตตะฮ์ดีบ (التأديب) หมายถึง การสั่งสอน ส่งเสริมในทางที่ดีงามและห้ามปรามจากแนวทางที่ไม่ดีและชั่วร้ายทั้งหลาย

3) อัลตตะฮ์ซึบ (التنذيب) หมายถึง การขัดเกลาจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์

4) อัลตตะฮ์ฮ์รฺ (التطهير) หมายถึง การทำความสะอาดทั้งภายนอกและภายใน หยุดจากการทำบาปและสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลาย

5) อัดตัซกียะฮฺ (التزكية) หมายถึง การชำระ ขัดเกลาจากจรรยา มารยาทที่เลวทราม และการกระทำที่โสมมทั้งหลาย

6) อัดตันซิบะฮฺ (التنبيه) หมายถึง การดูแล ส่งเสริมและพัฒนา

ท่านอิบนุ กะษีรฺ กล่าวว่า การตรูบียะฮฺ คือการตัดชูกียะฮฺ เป็นการชักฟอก ขัดเกลาพวกเขาจากพฤติกรรมที่ต่ำต้อย จิตใจที่โสมม และการประพฤตินั้นที่เลวทรามทั้งหลาย และนำพวกเขาออกจากความมืดมนสู่แสงสว่าง โดยการปฏิบัติตามสิ่งที่อัลลอฮฺได้ทรงประทานให้แก่รอซูลของพระองค์ (อ้างอิงใน (Khalid Ibn Hamid Al-Hazimiy2000:24)

ฮาซัน ลังซูลุง (Hasan Langgulung:1987) อัดตรูบียะฮฺ คือการดูแล เลี้ยงดูทูลูกนอม ให้ความรักด้วยการปลุกฝัง อบรมบ่มนิสัยให้เป็นคนที่มีคุณธรรมจริยธรรม

อรัญญาและมุหัมมัดนุรุ ยูนุส (Arjuna , Muhammad Nur Yunus:2003) กล่าวว่า การตรูบียะฮฺ คือ กระบวนการหนึ่งซึ่งสร้างบุคลิกภาพของมนุษย์จากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่งที่บรรลุจุดมุ่งหมายสุดท้าย คือ การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ที่ภาคีต่ออัลลอฮฺด้วยความบริสุทธิ์ใจ

มันซูร อับดุลลอฮฺ (2558) ได้ให้ความหมายของ อัดตรูบียะฮฺ ว่า อัดตรูบียะฮฺมีความผูกพันอย่างลึกซึ้งกับคำว่า อัดตะอูลีม แต่ความหมายของทั้งสองคำมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ อัดตะอูลีม หมายถึง การสอน การให้ความรู้โดยการบ่มข้อมูลให้ เป็นการเรียนแบบทางเดียวโดยครู เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสอน ซึ่งเป็นวิธีแบบเก่าที่ยังคงมีความจำเป็นต้องนำมาใช้ในปัจจุบัน อัดตรูบียะฮฺ หมายถึง การฝึกฝน อบรม เชิงปฏิบัติจริง เป็นการเรียนการสอนที่ใช้สื่อและกระบวนการอย่างหลากหลาย ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนฝึกคิด ฝึกทำ ฝึกแก้ปัญหา ฝึกวิเคราะห์ด้วยตนเองภายใต้การกำกับดูแลของครูหรือผู้รอบรู้ การตรูบียะฮฺนี้เองที่น่าจะเป็นที่มาของการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Center) ดังที่นักการศึกษาในปัจจุบันกำลังรณรงค์กัน

สรุป การตรูบียะฮฺ นิยามทางด้านวิชาการก็คือ กระบวนการพัฒนามุสลิมของมนุษย์ให้มีคุณธรรมจริยธรรมที่งดงามและสูงส่ง โดยผ่านการเรียนรู้ อบรมบ่มเพาะ ขัดเกลา ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนา โดยวางอยู่บนหลักคำสอนของอิสลามที่เที่ยงแท้และเป็นขั้นตอน ค่อยเป็นค่อยไป จนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้าน จิตใจ จิตวิญญาณ ร่างกายและสติปัญญา และนำไปสู่การเป็นบ่าวที่นอบน้อมภาคีต่ออัลลอฮฺด้วยความบริสุทธิ์ใจ

2.2 ความหมายของอิสลาม

1) ความหมายของอิสลามด้านภาษา

อิสลาม คือ มาจากรากศัพท์สามอักษร คือ สัน ลาม และมีม ซึ่งหมายถึง ยอมจำนน ยอมรับ ยอมสยบ ให้แก่สิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เหนือกว่า เช่น ประโยคที่ว่า **أَسْلَمَ إِلَى اللَّهِ** ซึ่งหมายถึง เขามอบหมายการงานของเขาไปยังอัลลอฮ์ หรือเขายอมรับเจตนารมณ์ของอัลลอฮ์โดยดุชะฎี คำว่า “อัลละมะ” ตัวเดียวกันนี้ยังหมายถึง เขามอบหมายตัวเขาไปสู่เจตนารมณ์ของอัลลอฮ์ หรือ เขาเป็นมุสลิมก็ได้

อิมรอน บิน ยูสุฟ และอลีย์ บิน อิบรอฮีม (Imran Ibn Yusuf , Ali Ibn Ibrahim:1424) กล่าวว่า อิสลามเป็นภาษาอาหรับซึ่งแปลว่า สันติ หรือ การเข้าสู่สันติ ผู้ที่ยอมรับเอาอิสลามมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้ชื่อว่า มุสลิม

อิสลามเป็นคำภาษาอาหรับ หมายถึงการยอมรับว่าอัลลอฮ์ ﷻ เป็นความจริงอันสูงสุดและอนันต์ นั้นหมายถึงการยอมรับจำนน การอ่อนน้อม และการเชื่อฟัง ดังนั้นอิสลาม คือระบบที่ยืนหยัดอยู่บนหลักการยอมรับจำนน และเชื่อฟังต่ออัลลอฮ์ ﷻ นี้คือสาเหตุที่ถูกเรียกว่าระบบหรือแนวทางแห่งอิสลาม

ความหมายทางภาษาอาหรับอีกความหมายของคำว่า อิสลามคือ สันติภาพ หรือเรียกในภาษาอาหรับว่า สลาม ตามความหมายนี้ หมายถึงผู้ใดต้องการที่จะรับเอาสันติภาพที่แท้จริงทั้งภายนอก และทางความรู้สึกได้ ก็เพียงแต่โดยวิธีการยอมรับจำนนและเชื่อฟังต่ออัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้นตามที่กล่าวนี้คือ ชีวิตที่เชื่อฟังอัลลอฮ์ ﷻ จะนำมาซึ่งสันติภาพของจิตใจ และสถาปนาสันติภาพที่แท้จริงของสังคมในวงกว้างต่อไป

อบู อะมีนะห์ บิลาล ฟิลิปส์ (2545) ได้ให้ความหมาย อิสลามว่า เป็นศัพท์ภาษาอาหรับ แปลว่า การยอมจำนน การนอบน้อมยอมตนต่ออัลลอฮ์ ﷻ อันเป็นพระเจ้าที่แท้จริง และควรแก่การเคารพภักดี และผู้ใดที่ได้ปฏิบัติเช่นนั้นย่อมได้ชื่อว่า “มุสลิม” นอกจากนั้น คำๆนี้ยังหมายถึง “ความสันติ” ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการมอบตนเองอย่างสิ้นเชิงยังจุดประสงค์แห่งอัลลอฮ์ ﷻ

ดังนั้นอิสลามในด้านภาษาจึงหมายความว่า นอบน้อมยอมจำนนและสันติภาพ นั่นก็คือการนอบน้อม และยอมจำนนต่อพระประสงค์ของอัลลอฮ์ ﷻ โดยสิ้นเชิง และจะนำมาซึ่งความสันติ ผู้ใดที่นอบน้อมและเชื่อฟังต่ออัลลอฮ์ ﷻ เขาจะนำมาซึ่งสันติภาพแก่สังคมโดยรวม และผู้ใดที่ได้รับเอาอิสลามเป็นระบบแนวทางการดำเนินชีวิต เขาได้ขึ้นชื่อว่ามุสลิม คือผู้ที่นอบน้อมและใฝ่สันติโดยแท้จริง

2) ความหมายของอิสลามด้านวิชาการ

บรรจง บินกาซัน (2006) ได้กล่าวว่าอิสลามคือความเข้าใจที่มาจากอัลกุรอาน และอัลสุนนะฮ์ และความเข้าใจอย่างเป็นเอกฉันท์ของบรรดาศอหาบะฮ์ ﷺ นั่นก็คือ อิสลาม คือ การยอมจำนน การอ่อนน้อม และการเชื่อฟัง ดังนั้นอิสลามคือ ระบบที่ยื่นหยัดอยู่บนหลักการยอมจำนนและเชื่อฟังต่ออัลลอฮ์ ﷻ นี้คือเหตุผลที่ถูกเรียกว่า ระบบหรือแนวทางแห่งอิสลาม

และในอีกด้านหนึ่ง คำว่า อิสลาม คือ “สันติภาพ” หมายถึง ผู้ใดต้องการที่จะรับเอาสันติภาพที่แท้จริงทั้งภายนอกและทางความรู้สึกได้ ก็มีเพียงแต่วิธีการยอมจำนนและเชื่อฟังต่ออัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้น ตามที่กล่าวนี้ก็คือ ชีวิตที่เชื่อฟังอัลลอฮ์ ﷻ จะนำมาซึ่งสันติภาพของจิตใจ และจะขยายสันติภาพไปสู่ด้านอื่นๆของชีวิตต่อไป

เพราะฉะนั้นทุกสิ่งทุกอย่างที่ดำเนินไปตามเจตนารมณ์ของพระผู้เป็นเจ้า จึงเรียกได้ว่า ได้เข้าสู่ความเป็นอิสลาม หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “มุสลิม” ซึ่งหมายถึง ผู้หรือสิ่งที่ยอมจำนนต่ออัลลอฮ์ ﷻ และเป็นผลให้ผู้หรือสิ่งนั้นดำเนินไปบนแนวทางแห่งสันติ

อิสลามคือ การยอมจำนนต่ออัลลอฮ์ ﷻ ในทุกแง่มุมของชีวิตจึงสามารถพูดได้เช่นกันว่า อิสลามคือ ระบบและแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกประทานมาจากพระผู้เป็นเจ้า สุ่มหัมมัด ﷺ ผู้เป็นศาสนทูตท่านสุดท้าย

อิสลาม คือ ประมวลสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานมาให้ทุกแง่มุมของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นหลักการศรัทธา กฎหมาย การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ครอบครัว หรือปัจเจกบุคคล เป็นต้น ทั้งหมดนั้นถูกประทานลงมาเพื่อให้มนุษย์ทั้งหมดยอมรับ ยอมจำนน และปฏิบัติตามนั่นเอง

ศาสนาอิสลาม คือ ระบบชีวิตที่ยื่นหยัดอยู่บนหลักการยอมจำนนและเชื่อฟังต่อคำสอนของพระผู้เป็นเจ้าโดยศุภฏี ดังที่พระองค์ได้วิวัฒนาการแก่ศาสนทูตสุ่มหัมมัด ﷺ โดยความหมายแล้วอิสลามเป็นคำภาษาอาหรับ หมายถึงการยอมจำนน การอ่อนน้อม และการเชื่อฟัง และอีกความหมายหนึ่งของอิสลามคือสันติภาพ

เด็อน คำดี (2541) กล่าวว่า อิสลามแปลว่า ศานติ สงบสุข โดยการยอมรับการมอบตนต่อองค์อัลลอฮ์ ﷻ เพียงพระองค์เดียว อิสลามเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของมุสลิม ซึ่งได้มาจากคัมภีร์อัลกุรอานและจริยวัตรของท่านศาสนทูตสุ่มหัมมัด ﷺ

ด้วยเหตุดังกล่าว อิสลามจึงไม่ใช่ศาสนาใหม่ที่เพิ่งถูกนำมาโดยท่านศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ เมื่อศตวรรษที่ 7 ที่ผ่านมา ณ ประเทศอาหรับเท่านั้น แต่เป็นศาสนาที่แท้จริงและดั้งเดิมของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ได้ถูกนำมากล่าวถึงอีกครั้งต่างหาก

อิสลามเป็นศาสนาเดียวกันที่ได้ถูกประทานให้แก่ท่านนบีอาดัม عليه السلام มนุษย์และศาสดาคนแรกของอัลลอฮ์ ชื่อของศาสนาของพระผู้เป็นเจ้า “อิสลาม” มิได้ถูกตั้งขึ้นโดยมนุษย์รุ่นหลังๆ แต่ได้ถูกเลือกโดยอัลลอฮ์ ﷻ เอง และได้ถูกกล่าวถึงอย่างชัดเจนในอัลกุรอาน ซึ่งพระองค์ทรงกล่าวว่า

﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا ۗ﴾

(سورة المائدة: 3)

ความว่า “วันนี้ข้าได้ให้สมบูรณ์แก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งศาสนาของพวกเจ้าและข้าได้ให้ครบถ้วนแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งความกรุณาเมตตาของข้า และข้าได้ยินยอมอิสลามให้เป็นศาสนาแก่พวกเจ้าแล้ว”

(อัล-มาอิเดฮ: 3)

﴿وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾

(آل عمران: 85)

ความว่า “และผู้ใดแสวงหาศาสนาหนึ่งศาสนาใดอื่นจากอิสลามแล้ว ศาสนานั้นก็จะไม่ถูกตอบรับจากเขาเป็นอันขาด และในปรโลกเขาจะอยู่ในหมู่ผู้ขาดทุน”

(อาลิอิมรอน : 85)

﴿مَا كَانَ إِبْرَاهِيمَ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾

(آل عمران: 67)

ความว่า “อิบรอฮีมไม่เคยเป็นยิว และไม่เคยเป็นคริสต์ แต่ทว่าเขาเป็นผู้หันออกจากความเท็จสู่ความจริง เป็นผู้โน้มตาม และเขาก็ไม่เคยอยู่ในหมู่ผู้ให้มีภาคีขึ้นแต่อัลลอฮ์”

(อาลิอิมรอน : 67)

ชัยยิด อัลซาบิก (1365) ได้กล่าวว่า อิสลาม หมายถึง กลุ่มหลักธรรม คำสอนต่างๆ ที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงดลใจมายังท่านนบีมุฮัมมัด ผู้นำของมนุษยชาติ เพื่อเรียกร้องไปสู่การให้เอกภาพ

แต่อัลลอฮฺ ﷻ การน้อมนำต่อข้อชี้ขาดของพระองค์ การสยบแต่หลักการ ที่บรรดานบีได้นำมาก่อนหน้านี้ พระองค์ทรงตรัสว่า

﴿شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ﴾
(الشورى:13)

ความว่า "พระองค์ได้ทรงวางให้แก่พวก เจ้า จากศาสนา ซึ่งสิ่งที่พระองค์ได้ทรงสั่งใช้แก่หนู และสิ่งที่เราดลใจมายังพวกเจ้า และสิ่งที่เราได้สั่งใช้แก่อิบรอฮีม มูซา และอีซา คือ ให้พวกเจ้าได้ดำรงไว้ซึ่งศาสนา และอย่าได้แตกแยกกันในศาสนา"

(อัลซุรอ:13)

สยยิด กุฎบุ (1992,1:377) กล่าวว่า อิสลามคือ การนอบน้อม การเชื่อฟัง การปฏิบัติ ตามต่ออัลลอฮฺอย่างสุดหัวใจ และนำการตัดสินใจไปยังคัมภีร์ของอัลลอฮฺ และใครที่ไม่ได้ปฏิบัติเช่นนั้น ดังนั้นจึงไม่มีศาสนาสำหรับเขา และเขาก็ไม่ใช่มุสลิม แม้ว่าเขาจะอ้างว่าเขานับถือศาสนาอิสลามและอ้างว่าเขาอยู่บนศาสนาของอัลลอฮฺก็ตาม

ดังนั้น อิสลามในด้านวิชาการ ก็คือ ศาสนาแห่งพระผู้เป็นเจ้าที่ครอบคลุมทุกแง่มุมทุกด้าน และทุกมิติของการดำเนินชีวิตทั้งในโลกนี้ และผลการตอบแทนที่จะได้รับในโลกหน้าที่ได้ประทานผ่านท่านศาสนทูตของพระองค์ ﷺ มายังมวลมนุษยชาติ เพื่อพวกเขาจะได้เป็นบ่าวที่นอบน้อมและภักดีต่อพระผู้เป็นเจ้า และนำมาซึ่งสันติภาพสู่โลกนี้อย่างแท้จริง

3) ความหมายของอิสลามียะฮฺ

อิสลามียะฮฺ เป็นศัพท์ที่มาจากและเชื่อมโยงกันกับคำว่า อิสลาม อันมีจุดมุ่งหมายสื่อให้เห็นถึง ความเป็นอิสลาม หรือแห่งอิสลาม หรือระบอบและวิถีแห่งอิสลาม อันหมายถึงสิ่งใดๆที่มี ความเป็นอิสลาม เช่น ตัรบียะฮฺ อิสลามียะฮฺ หมายถึง กระบวนการอบรมสั่งสอนตามระบอบและวิถีแห่งอิสลาม

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างตรูบียะฮุและอิสลาม

1) ความสัมพันธ์กันในฐานะบทบัญญัติอิสลาม

กล่าวคือ อิสลามเป็นบทบัญญัติของอัลลอฮุ ﷻ สำหรับมนุษยชาติ พระองค์ทรงประทานมาเพื่อพวกเขาจะได้ทำการภักดีต่อพระองค์ และแท้จริงการปฏิบัติตามบทบัญญัติอิสลามนั้นก็เพื่อที่จะใช้ในการพัฒนาและขัดเกลามนุษย์ นั่นคือการตรูบียะฮุอิสลามมีเยฮุอันเอง

ดังนั้นบทบัญญัติอิสลามจะไม่เห็นเป็นที่ประจักษ์ เว้นแต่ด้วยการอบรมบ่มเพาะ ขัดเกลาดตนเอง สังคม และประชาชาติให้มีความศรัทธาต่ออัลลอฮุ ﷻ และนอบน้อมต่อพระองค์แต่เพียงผู้เดียว นี่คือการตรูบียะฮุอิสลามที่ได้กำหนดเป็นภาระหน้าที่ต่อผู้ให้การอบรมทั้งหลายที่จะต้องแบกรับภาระหน้าที่นี้จากรุ่นสู่รุ่น และนำไปใช้ในการพัฒนาเยาวชน และถือเป็นความอภัยสำหรับผู้ที่คดโกงและบิดพลิ้วต่อภาระหน้าที่ดังกล่าวนี้ หรือทำหน้าที่นี้ผิดเพี้ยนไปจากเจตนารมณ์แห่งอิสลาม ทั้งทางด้านความหมายและเนื้อหาสาระของมัน

แท้จริงการตรูบียะฮุมนุษย์ให้อยู่บนกฎเกณฑ์บทบัญญัติของอัลลอฮุ ﷻ ในทุกๆ การงานและการเคลื่อนไหวนั้น เขาจะไม่พบกับความคับข้องใจใดๆ ในสิ่งที่อัลลอฮุ ﷻ และรอสูลของพระองค์ได้กำหนดกฎเกณฑ์ไว้ แต่กระนั้นเขาจะนอบน้อมยอมปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของพระองค์และรอสูลของพระองค์เท่านั้น

มนุษย์นั้นจะเผชิญกับความเลวร้ายและการขาดทุนเสมอ เขาไม่อาจจะปลอดภัยและรอดพ้นไปได้ เว้นแต่ด้วยการศรัทธาต่ออัลลอฮุ ﷻ และวันสุดท้าย พร้อมกับกระทำความดีงามช่วยเหลือกัน สู้เสียซึ่งกันและกันในสัจธรรมและความอดทน และต่อสู้กับความมดเท็จทั้งหลาย ดังที่อัลลอฮุ ﷻ ทรงตรัสว่า

﴿وَالْعَصْرِ ۝۱ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ۝۲ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَّصَوْا بِالصَّبْرِ ۝۳﴾

(العصر: 1-3)

ความว่า “ข้า (อัลลอฮุ) สบายานด้วยเวลาอัศรุ แท้จริงมนุษย์อยู่ในสภาพที่ขาดทุนอย่างแน่นอน นอกจากบรรดาผู้ที่ศรัทธาและพวกเขาประกอบความดี และพวกเขาต่อสู้เสียซึ่งกันและกันในสัจธรรม และพวกเขาต่อสู้เสียซึ่งกันและกันในขันติธรรม”

(อัลอัศรุ: 1-3)

จากสาเหตุดังกล่าวนี้ชี้ให้เห็นว่า มนุษย์จะรอดพ้นจากการขาดทุนและการลงโทษไปไม่ได้ เว้นแต่จะต้องผ่านกระบวนการตรูปียะฮฺใน 3 รูปแบบ คือ

1-การตรูปียะฮฺปัจเจกบุคคล ต่อการศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ และน้อมรับต่อบทบัญญัติต่างๆของพระองค์ พร้อมกับศรัทธาในสิ่งเร้นลับ

2-การตรูปียะฮฺจิตใจต่อการปฏิบัติการทำงานที่ดี และใช้ชีวิตให้ดำรงอยู่บนเส้นทางแห่งอิสลาม

3-การตรูปียะฮฺสังคมในการสั่งเสียซึ่งกันและกันในสังคมและการปฏิบัติสังคมและสั่งเสียซึ่งกันและกันให้มีความอดทนต่อปัญหาและอุปสรรคต่างๆ อดทนต่อการดำรงไว้ซึ่งการเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ และการอดทนต่อการยืนหยัดอยู่บนสังคม โดยใช้รูปแบบการตรูปียะฮฺด้วยวิธีการทำหะละเกาะฮฺอัลกออาน เป็นต้น

2) ความสัมพันธ์กันในฐานะปัญหาแห่งมนุษย์และความจำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลง แท้จริงปัญหาอุปสรรคอันมากมายที่ทับถมลงบนสังคมมนุษย์โดยทั่วไป ความเลวร้ายที่สังคมมุสลิมกำลังเผชิญ การอธรรมของมนุษย์ต่อมนุษย์ด้วยกันเอง และการรุกรานของประเทศที่แข็งแกร่งกว่าต่อประเทศที่อ่อนแอกว่าเพื่อผลประโยชน์ ทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่เป็นผลพวงมาจากความชั่วร้ายของคน มีติดบอดในการแสวงหาความสมบูรณ์ ความบริสุทธิ์ และธรรมชาติแห่งความเป็นมนุษย์ทั้งสิ้น

และเมื่ออิสลามคือแนวทางแห่งการอบรม ชัดเกล้าอันสมบูรณ์ ตอบสนองต่อธรรมชาติแห่งความเป็นมนุษย์ ซึ่งอัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงประทานมาเพื่อปกป้องความเป็นมนุษย์ ศักดิ์ศรี และเกียรติภูมิที่สมบูรณ์ และพระองค์ทรงทำให้เป็นแบบอย่างที่ดีเลิศบนผืนแผ่นดินนี้ พิสูจน์ให้เห็นถึงความยุติธรรมแห่งพระเจ้าในสังคมมนุษย์

เมื่อเราพิจารณาต่อปัญหาที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทั้งหมดแล้ว เราจะพบว่า แท้จริงการตรูปียะฮฺ อิสลามมีเยฮฺฮฺนั้นเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งยวด และเป็นปัญหาแห่งมนุษย์อย่างแท้จริง

ด้วยเหตุนี้การตรูปียะฮฺอิสลามมีเยฮฺฮฺจึงมุ่งมาดที่จะสร้างความภาคภูมิใจและความรู้สึกมีเกียรติให้เกิดขึ้น แม้นว่ามันจะร้ายล้อมและเต็มไปด้วยปัญหาอุปสรรคนานาก็ตาม และแม้นว่าจะต้องมอดม้วยลงบนเส้นทางอันนี้ก็ตาม

2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาและการตรูปียะฮุ

มัสลัน มาหะมะ (2552:ออนไลน์) กล่าวว่า การศึกษาในอิสลามไม่ใช่แค่การถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์หรือทักษะจากชนรุ่นหนึ่งไปยังชนอีกรุ่นหนึ่ง แต่ในอิสลามการศึกษามีความหมายที่กว้างและครอบคลุมทุกด้าน การศึกษาเป็นกระบวนการอบรมและบ่มเพาะสติปัญญา ร่างกายและจิตวิญญาณ เพื่อผลิตมนุษย์ที่สมบูรณ์ การศึกษาในอิสลามจะมีความหมายที่ครอบคลุมดังต่อไปนี้

1. ตรูปียะฮุ (تربيه) หมายถึง การอบรม การขัดเกลาจิตใจ
2. ตะอูลีม (تعليم) หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ ทั้งทางศาสนาและทางโลก
3. ตะอิดีบ (تدريب) หมายถึง การอบรมบ่มนิสัยให้มีจรรยาบรรณที่ดีงามและมีระเบียบวินัย

จากคำนิยามข้างต้น พบว่าการศึกษาในอิสลามจึงมีลักษณะเฉพาะและเกี่ยวข้องกับ การตรูปียะฮุ หรือจะกล่าวได้ว่า การศึกษาในอิสลามก็คือการตรูปียะฮุ อิสลามมีเยฮุอันเนื่อง เพราะ การศึกษาและการตรูปียะฮุมีลักษณะเฉพาะดังนี้

บุรฮานุดดีน อัล ชัรนูญี (อ้างถึงใน อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต 2550:69) กล่าวว่า การตรูปียะฮุ อิสลามมีเยฮุอันมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งความโปรดปรานจากอัลลอฮ์และแสวงหา ความพอพระทัยจากพระองค์

อัลเฮาะซาลี (อ้างถึงใน อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต 2550:64) กล่าวว่า การตรูปียะฮุมี วัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่การสร้างบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยที่ดี จรรโลงไว้ซึ่งจริยธรรมที่ดีงาม และ เพื่อขจัดความไม่รู้

อิบนุ คอลดูน (อ้างถึงใน อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต 2550:70-71) กล่าวว่า การศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ให้นักเรียนสามารถวางแผนที่จะตอบสนองความต้องการของสังคม
2. แสวงหาความรู้เพิ่มเติมที่อยู่เหนือความรู้ที่ได้มาจากประสาทสัมผัส
3. พัฒนาบุคลิกนิสัยให้สอดคล้องกับศาสนา เพราะจะทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิต

ในสังคมได้อย่างสงบสุข

4. ให้นักเรียนมั่นใจกับวิถีการดำเนินชีวิต

ชัยยิตนาภิป อัลฮัตตาส (1980) กล่าวว่า การศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตกัลญาณชน มนุษย์ที่ดีมีคุณธรรม(ศอลิห)นั่นคือบุคคลที่มีจรรยา มารยาทอันงดงาม(อะดับ)

ฮาซัน ลังซูลง (2000:67-69) กล่าวว่าการศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อผลิตบ่าวที่เคารพภักดีต่อพระองค์อัลลอฮฺ ในขณะที่เดียวกันแต่ละศาสตร์จะมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ที่ผู้ศึกษาต้องบรรลุให้เกิดความเชี่ยวชาญในศาสตร์นั้นๆ

มุฮัมมัด อะฎียะฮฺ (1979) กล่าวว่าเป้าหมายแรกและเป้าหมายสูงสุดของการศึกษาอิสลามคือการขัดเกลาทางศีลธรรมและการอบรมทางจิตวิญญาณ ท่านมีทัศนะว่าจริยธรรมทางศาสนาเป็นอุดมการณ์ เป็นจริยธรรมที่สมบูรณ์และลักษณะอันสูงส่งนี้เป็นพื้นฐานของการศึกษาในอิสลาม

อับดุลลอฮฺ นะซิห อุลวาน (Abdullah Nasih Ulwan,1992:255) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ (تربية الأَوْلَاد) ว่าการให้การศึกษาต้องครอบคลุมด้านต่างๆ เช่น ด้านการศรัทธา จริยธรรม สรีระสติปัญญาและสังคม สรุปแล้วการศึกษาที่สมบูรณ์ตามที่เสนอของอับดุลลอฮฺ นะซิห อุลวานนั้นต้องครอบคลุม 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม

ซอและห์ ตาละ (2555:51) กล่าวว่า กระบวนการศึกษาในอิสลามนั้นประกอบด้วย Ta'leem (การศึกษาเรียนรู้) Tarbiyah(การอบรมบ่มเพาะคุณธรรมจริยธรรม) และ Ta'deeb (การอบรมบ่มนิสัยและจรรยา มารยาท

สะฟิร อาลัม (อ้างถึงใน Arjuna Mohd Noor Yunus,2003:287) กล่าวว่าการศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อ

1) ให้บุคคลได้ทำอิบาดะฮฺ (เคารพภักดี) ต่ออัลลอฮฺ ﷻ ดังเป้าหมายของการสร้างมนุษย์และญินดังดำรัสของอัลลอฮฺ ﷻ ในอัลกุรอานว่า

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾

(الذاريات:56)

ความว่า“และข้า (อัลลอฮฺ) มิได้สร้างญินและมนุษย์เพื่ออื่นใด เว้นแต่ให้เคารพภักดีข้า”

(อัลุซุฮารียาต: 56)

อิบน์ กะษีรฺ (1999,7:425) กล่าวว่า “พระองค์อัลลอฮฺทรงสร้างปวงบ่าวขึ้นมา เพื่อให้พวกเขาเคารพอิบาดะฮฺต่อพระองค์เพียงพระองค์เดียว โดยไม่ตั้งภาคีใดๆต่อพระองค์ ใครก็ตามที่ปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของพระองค์ พระองค์จะทรงตอบแทนเขาอย่างสมบูรณฺ และใครที่ดื้อรั้นไม่ยอมปฏิบัติตามพระองค์ พระองค์ก็จะทรงลงโทษเขาอย่างสาสมเช่นเดียวกัน

2) เพื่อสร้างประชาชาติ(อุมมะฮฺ)ที่ดี ดังดำรัสของอัลลอฮฺ ﷻ ว่า

﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ
وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ...﴾

(آل عمران:110)

ความว่า“พวกเจ้านั้นเป็นประชาชาติที่ดียิ่งซึ่งถูกให้ปฏิบัติขึ้นสำหรับมนุษยชาติโดยที่พวกเขาใช้ให้ปฏิบัติสิ่งที่ชอบ และห้ามมิให้ปฏิบัติสิ่งที่ไม่ชอบ”

(อาลีอิมรอน :110)

อิบน์ กะษีรฺ (1999,2:93) กล่าวว่า พวกเขาคือประชาชาติที่เลอเลิศที่สุด ที่ให้ประโยชน์และความดีงามแก่เพื่อนมนุษย์มากที่สุด ด้วยงานนี้พวกเขาได้กำชับใช้ในเรื่องความดีงาม และห้ามปรามในเรื่องความชั่วช้าเลวทราม และพวกเขาศรัทธามั่นต่ออัลลอฮฺ ﷻ

3) เพื่อปลูกฝังคุณค่าของอิสลามในตัวมนุษย์ ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงกล่าวว่า

﴿وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾

(فصلت : 33)

ความว่า "และผู้ใดเล่าจะมีคำพูดที่ดีเลิศไปกว่าผู้ที่เชิญชวนไปสู่อัลลอฮฺ และเขาปฏิบัติกิจการงานที่ดี และกล่าวว่าแท้จริงฉันเป็นคนหนึ่งในบรรดาผู้ที่นอบน้อม"

(ฟุศสิลัต:33)

อิบน์ กะษีรฺ (1999,7:179) กล่าวว่า “ใครเล่าที่จะมีคำพูดที่ดียิ่งไปกว่าผู้ที่เรียกร้องเชิญชวนบ่าวของอัลลอฮฺทั้งหลายไปสู่พระองค์ ซึ่งตัวเขาเองก็ได้รับทางนำ ก่อเกิดประโยชน์ทั้งต่อตัวเขาเองและผู้อื่นทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ใช่ผู้ที่เรียกร้องผู้อื่นให้ทำความดี แต่ตัวเขาเองกลับไม่ทำ

ความดีนั้น และห้ามปรามผู้อื่นจากการทำความชั่ว แต่ตัวเขากลับเป็นผู้ทำความชั่วนั้นเสียเอง แต่เขา คือผู้ที่กำชับใช้ให้ทำความดีและละทิ้งความชั่วและเรียกร้องผู้คนไปสู่พระผู้สร้าง

4) เพื่อชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับมุสลิม และการขอให้ อัลลอฮฺ ﷻ ทรงชี้แนวทางที่ถูกต้องเป็นสิ่งที่มุสลิมวอนขออยู่เป็นกิจวัตรในทุกครั้งที่เขาละหมาด ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงกล่าวว่า

﴿ اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴾

(سورة الفاتحة : 6)

ความว่า “ขอพระองค์ได้โปรดนำเราสู่นทางที่เที่ยงตรงด้วยเถิด”

(อัลฟาติหะฮฺ : 6)

เป้าหมายของการจัดการศึกษาที่ได้เสนอไว้ในการประชุมเกี่ยวกับการศึกษาอิสลาม ครั้งแรกที่เมืองเจดดาห์ ประเทศซาอุดีอาระเบียในปี ค.ศ.1977 ได้เสนอว่า เพื่อการเจริญเติบโตทาง บุคลิกภาพของมนุษย์ที่มีความสมดุล โดยการฝึกฝนทางจิตวิญญาณ สติปัญญา เหตุผล ความรู้สึก และประสาทสัมผัส การศึกษาของประชาคมมุสลิมควรมุ่งเน้นให้มนุษย์เจริญเติบโตในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านจิตวิญญาณ สติปัญญา การเงินธนาคาร สรีระ วิทยาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ทั้ง บุคคลและส่วนรวม พร้อมทั้งโน้มหน้าและซัจจงเข้าสู่พระผู้เป็นเจ้า เป้าหมายสูงสุดของการศึกษาคือ การมอบหมายต่ออัลลอฮฺ ﷻ ทั้งในระดับบุคคล สังคมและมนุษยชาติ จากความหมายดังกล่าว การให้การศึกษาก็แท้จริงจะต้องทำให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการที่สมดุลในทุกด้าน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เพื่อผลิตมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สังคม จิตใจ วิญญาณ และสติปัญญา

แท้จริงการตรูปียะฮฺ เปรียบเสมือนหลักสูตรที่จะนำมาทำให้การปฏิบัติบทบัญญัติ อิสลามเป็นจริงและเป็นที่ยอมรับ เพราะเนื่องจากว่าอิสลามมิใช่มีเฉพาะศาสตร์วิชาการแต่เพียงด้าน เดียวเท่านั้น หากแต่ว่าอิสลามมีเป้าหมายไปสู่การปฏิบัติจริง และความรู้นั้นก็จะเป็นสิ่งที่ทำให้ ภาคปฏิบัตินั้นถูกต้อง ซึ่งแนวทางแห่งทางนำได้วาดแนวทางที่ถูกต้องให้กับมนุษย์โดยผ่านบรรดารอ สูล และสุดท้ายของบรรดารอสูลก็คือ มุหัมมัด ﷺ

ดังนั้น ท่านนบี ﷺ ได้สั่งสอนบรรดาคอหาบะฮฺของท่านและอบรมพวกเขาเหล่านั้น ด้วยการตรูปียะฮฺที่ดีเยี่ยม จนกระทั่งพวกเขาได้บรรลุถึงคุณค่าแห่งการตรูปียะฮฺระดับสูงสุด ด้วยกับ

หลักสูตรการตรูบียะฮฺของท่านบีที่มีต่อบรรดาศอหาบะฮฺของท่าน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหน้าประวัติศาสตร์มนุษยชาติ และอัลลอฮฺได้ให้ความช่วยเหลือและประสบความสำเร็จด้วยสองมือท่าน ซึ่งได้จัดให้หมดสิ้นไปไฟแห่งสงครามและทำลายความตกร้างทั้งหลาย ลบล้างความบาดหมางและการโกรธซึ่งต่อกันได้อย่างราบคาบ

สรุป ตรูบียะฮฺ อิสลามียะฮฺ คือ ระบบหรือกระบวนการต่างๆในการให้การศึกษาเรียนรู้อบรมสั่งสอน ฝึกฝน ชัดเกลาและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ที่เพียบพร้อมไปด้วยความรู้ บุคลิกภาพที่ดีงาม มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ และสติปัญญา มีความสมดุลแห่งชีวิตทั้งโลกนี้และโลกหน้า ตามวิถีและแนวทางแห่งอิสลามที่สมบูรณ์และสูงส่ง

2.5 แหล่งที่มาของตรูบียะฮฺ อิสลามียะฮฺ

เป็นที่รู้และเป็นมติเอกฉันท์ของปวงปราชญ์มุสลิมว่า แหล่งที่มาของวิทยาการอิสลามและแนวทางการปฏิบัติรวมถึงคุณธรรมจริยธรรมต่างๆ ล้วนแล้วมาจากแหล่งที่มาที่สำคัญของอิสลามทั้งสิ้น นั่นก็คืออัลกุรอานและอัลสุนนะฮฺของท่านบีแห่งทางนำ ﷺ

ตรูบียะฮฺ อิสลามียะฮฺ คือ ระบบการพัฒนาปัจเจกบุคคลและสังคมเพื่อนำไปสู่การยึดมั่นต่ออิสลามอย่างแน่นแฟ้น และปฏิบัติมันอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ทั้งในปัจเจกบุคคลและสังคมโดยรวม

ดังนั้นการตรูบียะฮฺ อิสลามียะฮฺ จึงถือเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งยวดเพื่อให้อิสลามโดดเด่นและประจักษ์ชัด ด้วยนัยยะอันสำคัญนี้ทำให้มนุษย์ต้องแบกรับอمانةฮฺนี้ และนี่คือความจำเป็นที่จะต้องมีแหล่งที่มาของอิสลามอันเป็นแหล่งเดียวกันกับแหล่งที่มาของตรูบียะฮฺ อิสลามียะฮฺ นั่นก็คืออัลกุรอาน และอัลสุนนะฮฺ

1) อัลกุรอานผลลัพธ์ของการตรูบียะฮฺที่มีในตัวของท่านรอสูล ﷺ และบรรดาศอหาบะฮฺ

แทบไม่ต้องสงสัยเลยว่าอัลกุรอานได้ทิ้งร่องรอยการตรูบียะฮฺลงในตัวตนของท่านรอสูล ﷺ และบรรดาศอหาบะฮฺของท่าน ซึ่งได้รับการยืนยันจากภรรยาของท่านรอสูล ﷺ ท่านหญิงอาอิชะฮฺ รอฎิยัลลอฮุอันฮา ว่า มารยาทของท่านนั้นก็คือ อัลกุรอาน

และในชีวิตของท่านรอซูล ﷺ แม้ว่าจะอยู่ในยามสงบหรือยามสงคราม จะอยู่หนึ่งหรือเคลื่อนไหว อยู่ที่บ้านหรือเดินทางโยกย้าย ทั้งหมดนั้นอยู่ภายใต้การเห็นและการยืนยันจากภรรยาของท่าน และบรรดามุสลิมทั้งหมดว่า มารยาทของท่านนั้นก็คืออัลกุรอาน

ส่วนบรรดาศอหาบะฮะฮ์ของท่าน ก็ได้ปฏิบัติตามอัลกุรอานอย่างเคร่งครัดพร้อมๆกับการเรียนรู้ทำความเข้าใจจนกระทั่งมีคนหนึ่งจากพวกเขาบอกว่า “พวกเราในสมัยท่านรอซูล ﷺ จะไม่เลยผ่านสุเราะฮ์หนึ่งสุเราะฮ์ใดจากอัลกุรอาน จนกว่าเราจะท่องจำและปฏิบัติมันทั้งหมดก่อน” และนี่ก็คือผลลัพธ์การตรึงปิยะฮุอันยิ่งใหญ่ที่มาจากอัลกุรอานที่เกิดขึ้นในตัวตนของบรรดามุสลิม

2) อัลสุนนะฮ์

แหล่งที่มาที่สำคัญรองลงมาของการตรึงปิยะฮุ อิสลามียะฮ์ ก็คือ อัลสุนนะฮ์ อันบริสุทธิ์ของท่านรอซูล ﷺ ซึ่งมาในสถานะอันดั้งเดิมของมันก็เพื่อที่จะพิสูจน์ให้เห็นเป้าหมายสำคัญ 2 ประการคือ

- 1) สร้างความกระจ่างชัดให้กับสิ่งที่มีอยู่ในอัลกุรอาน
- 2) อธิบายบทบัญญัติและวิทยาการต่างๆให้เกิดความชัดเจน

2.6 ส่วนหนึ่งจากแนวทางการตรึงปิยะฮุของท่านนบี ﷺ ที่มีต่อบรรดาศอหาบะฮ์

1) การสอนด้วยการเล่าเรื่องราวต่างๆ

โดยแน่นอน เรื่องราวต่างๆที่ถูกเล่ากันมานั้นมักจะเป็นสิ่งที่มนุษย์มีความชื่นชอบ จนทำให้เนื้อหาเหล่านั้นสามารถซึมซับในจิตใจของพวกเขาได้ ด้วยเหตุนี้เราจะพบว่าในอัลกุรอานได้มีการนำเสนอเรื่องราวต่างๆอย่างมากมาย ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวถึงคุณลักษณะของคัมภีร์ของพระองค์ไว้ว่า

﴿نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ
وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الْغَافِلِينَ﴾

(يوسف: 3)

ความว่า “เราจะเล่าเรื่องราวที่ดียิ่งแก่เจ้าตามที่เราได้วะฮีย์อัลกุรอานนี้แก่เจ้า และหากว่าก่อนหน้านี้เจ้าอยู่ในหมู่ผู้ไม่รู้เรื่องราว”

(ยूसุฟ : 3)

﴿لَقَدْ كَانَ فِي قَصصِهِمْ عِبْرَةً لِأُولِي الْأَلْبَابِ مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَى وَلَكِن تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾

(يوسف:111)

ความว่า “โดยแน่นอนยิ่ง ในเรื่องราวของพวกเขาเป็นบทเรียนสำหรับบรรดาผู้มีสติปัญญา มิใช่เป็นเรื่องราวที่ถูกปั้นแต่งขึ้น แต่เป็นการยืนยันความจริงที่อยู่ต่อหน้าเขา และเป็นการแจกแจงทุกสิ่งทุกอย่าง และเป็นการชี้ทางที่ถูกต้อง และเป็นการเมตตาแก่หมู่ชนผู้ศรัทธา”

(ยูสุฟ : 111)

ซึ่งท่านนบี ﷺ เองก็ได้รับคำสั่งให้ใช้วิธีการดังกล่าวในการอบรมขัดเกลาเช่นเดียวกัน ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿فَأَفْصِصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ﴾

(الأعراف:176)

ความว่า “ดังนั้น เจ้าจงเล่าเรื่องราวเหล่านั้นเถิด เพื่อว่าพวกเขาจะได้ใคร่ครวญ”

(อัลอะอฺรอฟ : 176)

ด้วยเหตุนี้ ท่านนบี ﷺ จึงมักดำเนินตามวิถีทางนี้และมักจะใช้วิธีการนี้ในการอบรมสั่งสอนบรรดาเศาะหาบะฮฺ ﷺ ของท่าน

ดังมีตัวอย่างจากเรื่องราวของท่านคือบาบ อิบน์ลุอะรอตุ้ ﷺ ซึ่งท่านเป็นชายหนุ่มท่านหนึ่งในบรรดาเศาะหาบะฮฺของท่านนบี ﷺ ที่ถูกทรมานอย่างหนักหนาสาหัส ทุกๆครั้งที่ท่านถูกทรมานท่านก็จะไปหาท่านนบี ﷺ เพื่อร้องทุกข์ต่อท่านนบีในสิ่งที่ท่านได้ประสบ ท่านคือบาบ ﷺ ได้เล่าเรื่องนี้ว่า

شَكُونَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُتَوَسِّدٌ بُرْدَةً لَهُ فِي ظِلِّ الْكَعْبَةِ قُلْنَا لَهُ أَلَا تَسْتَنْصِرُ لَنَا أَلَا تَدْعُو اللَّهَ لَنَا قَالَ كَانَ الرَّجُلُ فِيمَنْ قَبْلَكُمْ يُحْفَرُ لَهُ فِي الْأَرْضِ فَيُجْعَلُ فِيهِ فَيُجَاءُ بِالْمِنْشَارِ فَيُوضَعُ

عَلَى رَأْسِهِ فَيَشُقُّ بِأَثْنَيْنِ وَمَا يَصُدُّهُ ذَلِكَ عَنْ دِينِهِ وَيُمَشِّطُ بِأَمْشَاطِ
الْحَدِيدِ مَا دُونَ لَحْمِهِ مِنْ عَظْمٍ أَوْ عَصَبٍ وَمَا يَصُدُّهُ ذَلِكَ عَنْ دِينِهِ
وَاللَّهِ لَيُتَمَنَّ هَذَا الْأَمْرَ حَتَّى يَسِيرَ الرَّكَّابُ مِنْ صَنْعَاءَ إِلَى حَضْرَمَوْتِ
لَا يَخَافُ إِلَّا اللَّهَ

(اخرجه البخاري:3612)

ความว่า “พวกเราได้มาร้องทุกข์ต่อท่านเราะฮ์ลุลลอฮฺ ﷺ (ในสิ่งที่พวกเราได้ประสบกับการทรมานจากกลุ่มชนผู้ตั้งภาคีอย่างหนักหนาสาหัส) โดยที่ท่านกำลังนอนตะแคงบนผ้าคลุมของท่านใต้ร่มเงาของกะอูบะฮฺ พวกเราจึงได้กล่าวว่า “ท่านจะไม่ขอความช่วยเหลือให้แก่เราหรือ ท่านจะไม่ขอความช่วยเหลือให้แก่เราหรือ” ท่านเราะฮ์ลุลลอฮฺ ﷺ จึงกล่าวตอบว่า “เคยมีชนก่อนหน้าพวกท่านที่ถูกนำตัวไป แล้วได้มีการขุดหลุมในดินเพื่อวางตัวเขาลงไป在那นั้น แล้วเลื่อยก็ถูกนำมาวางไว้บนหัวของเขา แล้วก็เลื่อยหัวของเขาจนแยกออกเป็นสองส่วน แต่สิ่งนั้นก็ไม่สามารถจะหันเหเขาให้ออกจากศาสนาแต่อย่างใด ส่วนอีกบางคนก็ถูกหิวด้วยหวีเหล็กจนกระทั่งเหลือแต่เนื้อและกระดูก แต่สิ่งนั้นก็ไม่สามารถจะหันเหเขาให้ออกจากศาสนาแต่อย่างใด และแน่แท้อัลลอฮฺ จะทรงให้อิสลามนี้ต้องลุล่วงสมบูรณ์จนกระทั่งคนชีพาหนะสามารถจะเดินทางจาก เมืองคีอนอาฮฺจนถึงเมืองหัจญ์เราะเมาตุ(ทั้งสองเมืองอยู่ในประเทศเยเมน)ได้(อย่างปลอดภัย) โดยที่เขาไม่กลัวผู้ใดเลยนอกจากอัลลอฮฺ”

(al-Bukhāri : 3612)

สำหรับเราแล้ว คงได้จดจำเรื่องราวต่างๆที่เป็นแบบฉบับของท่านนบี ﷺ อย่างมากมาย ที่ท่านเคยใช้ในการเล่าเพื่อเป็นการตักเตือนบรรดาเศาะหาบะฮฺ ﷺ ดังปรากฏในอัลฮุซนนะฮฺของท่าน ซึ่งส่วนหนึ่งจากบรรดาเรื่องเล่าต่างๆนั้น ได้แก่ เรื่องราวของชายสามคนที่ติดอยู่ในถ้ำ เรื่องราวของชายท่านหนึ่งที่ได้ฆ่าคนมาแล้ว 100 ชีวิต เรื่องราวของชายที่อัลลอฮฺทรงทดสอบให้เขาเป็นคนตาบอด อีกคนเป็นโรคเรื้อน และคนสุดท้ายเป็นคนหัวล้าน เรื่องราวของชาวหลุมไฟ(อัศฮาบูลอูดูด) และเรื่องราวอื่นๆอีกมากมาย

2) การสอนด้วยการให้ข้อตักเตือน

การให้ข้อตักเตือนนั้น มักจะมีอิทธิพลต่อสภาพจิตใจของคนๆหนึ่งเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้ไม่ปรากฏว่าบรมครูท่านแรกผู้เป็นเจ้าของแห่งศาสนานี้ นั่นคือท่านนบี ﷺ ได้ละเลยหรือเพิกเฉยต่อการทำหน้าที่เป็นผู้ที่ให้ข้อตักเตือนเลย ดังที่ท่านอิบนุมัศอูด رضي الله عنه ได้พรรณนาถึงคุณลักษณะของท่านนบีไว้ว่า

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَخَوَّنَا بِالْمَوْعِظَةِ فِي الْأَيَّامِ كَرَاهَةً السَّامَةِ عَلَيْنَا

(أخرجه البخاري: 68)

ความว่า “ปรากฏว่าท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้จัดการอบรมให้ข้อตักเตือนแก่พวกเราในบางวันเพียงเท่านั้น เพราะเกรงว่าพวกเราจะเป็นอหายนะ”

(al-Bukhāriy: 68)

เศาะหาบะฮ์ท่านหนึ่งชื่อ ท่านอิรบาฏ อิบนุสวาริยะฮ์ رضي الله عنه ได้เล่าถึงการให้ข้อตักเตือนของท่านนบี ﷺ ว่า

وَعَظَّنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا بَعْدَ صَلَاةِ الْغَدَاةِ مَوْعِظَةً بَلِيغَةً ذَرَفَتْ مِنْهَا الْعُيُونُ وَوَجِلَتْ مِنْهَا الْقُلُوبُ فَقَالَ رَجُلٌ إِنَّ هَذِهِ مَوْعِظَةٌ مُودِعٌ فَمَاذَا تَعْبُدُ إِلَيْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ «أُوصِيكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ وَالسَّمْعِ وَالطَّاعَةِ وَإِنْ عَبْدٌ حَبَشِيٌّ، فَإِنَّهُ مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ يَرَى اخْتِلَافًا كَثِيرًا، وَإِيَّاكُمْ وَمُحَدَّثَاتِ الْأُمُورِ فَإِنَّهَا ضَلَالَةٌ، فَمَنْ أَدْرَكَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَعَلَيْهِ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمُهْتَدِينَ، عَضُوا عَلَيْهَا بِالتَّوَّاجِدِ»

(أخرجه الترمذي: 2676 وابن ماجه: 42)

ความว่า “ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้ให้ข้อตักเตือนแก่พวกเราในวันหนึ่งหลังจากละหมาดยามสาย (ละหมาดดุฮา) ด้วยข้อตักเตือนที่กินใจจนทำให้น้ำตาคลอ และทำให้หัวใจสั่นสะท้าน ชายคนหนึ่งจึงได้กล่าวขึ้นว่า นี่คือข้อตักเตือนอ้อลา ฉะนั้นได้โปรดสั่งเสียแก่พวกเราเถิดโอ้ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ท่านกล่าวว่า ฉันขอสั่งเสียพวกท่านให้

ย่าเกรงอัลลอฮ์ พร้อมทั้งเชื่อฟังและภักดี แม้ว่าผู้สั่งใช้พวกท่านจะเป็นบ่าวแห่งเอธิโอเปียก็ตาม เพราะผู้ใดในหมู่พวกท่านที่มีชีวิตอยู่ต่อจากนี้ เขาจะได้เห็นการขัดแย้งอย่างมากมาย และพวกท่านพึงระวังสิ่งใหม่ในศาสนา เพราะมันคือความหลงผิด ดังนั้นผู้ใดในหมู่พวกท่านที่พบเหตุดังกล่าว ก็จำเป็นแก่เขาจะต้องยึดสุนนะฮ์ของฉัน และสุนนะฮ์ของบรรดาเคาะลีฟะฮ์ที่ปรารถนารื่องและได้รับทางนำ พวกท่านจงยึดมั่นด้วยพันagram”

(al-Tirmidhiy:2676,Ibnu Majah : 42)

ส่วนการจัดการอบรมให้ข้อตักเตือนที่จะส่งผลนั้น ย่อมจะต้องมีการจัดสรรในเรื่องของเวลาให้มีความเหมาะสม และอย่าให้เป็นสิ่งที่จำเป็นที่ต้องกระทำเป็นประจำทุกวัน(กระทั่งทำให้มีความรู้สึกเบื่อหน่าย)

จากท่านอบีวาอิล ชะกีก อิบน์สะละมะฮฺ ได้เล่าว่า

كَانَ عَبْدُ اللَّهِ يُذَكِّرُ النَّاسَ فِي كُلِّ خَمِيسٍ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ لَوَدِدْتُ أَنَّكَ ذَكَرْتَنَا كُلَّ يَوْمٍ قَالَ أَمَا إِنَّهُ يَمْنَعُنِي مِنْ ذَلِكَ أَبِي أَكْرَهُ أَنْ أُمْلِكُمْ وَإِنِّي أَتَخَوَّلُكُمْ بِالْمَوْعِظَةِ كَمَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَخَوَّلُنَا بِهَا مَخَافَةَ السَّامَةِ عَلَيْنَا

(أخرجه البخاري:70 و مسلم:2821)

ความว่า “ปรากฏว่าท่านอับดุลลอฮ์ อิบน์มุสอูด رضي الله عنه นั้น จะอบรมให้ข้อตักเตือนพวกเราในทุกวันพฤหัสบดี มีชายคนหนึ่งได้กล่าวแก่ท่านว่า โอ้อับดุลเราะหฺมาน(อิบน์มุสอูด) ฉันปรารถนาที่จะให้ท่านอบรมให้ข้อตักเตือนพวกเราทุกวัน ท่านจึงกล่าวว่า สิ่งที่ทำให้ฉันไม่อยากทำเช่นนั้นก็คือ ฉันไม่ต้องการทำให้พวกท่านรู้สึกเบื่อหน่าย และฉันต้องการจัดเตรียมเวลาการอบรมต่อพวกท่าน เหมือนที่ท่านเราะฮ์ลุลลอฮ์ ﷺ ได้จัดการอบรมสั่งสอนพวกเรา(อย่างเหมาะสม) เพราะกลัวพวกเราจะเบื่อหน่าย”

(al-Bukhāriy:70 ,Muslim:2821)

ความว่า “ฉันได้มาหาท่านนบี ﷺ ซึ่งท่านได้สวมเสื้อสีขาวและกำลังนอนอยู่ หลังจากที่ฉันได้มาถึง ท่านก็ได้ตื่นขึ้นมา ท่านจึงกล่าวว่า ไม่มีบ่าวคนใดที่ได้กล่าว ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮฺ ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ แล้วเขาได้ตายไปด้วยสภาพนั้น นอกจากสำหรับเขาแล้วย่อมได้เข้าสู่สวนสวรรค์อย่างแน่นอน ฉัน(อบูซุร)จึงได้กล่าวว่า แม้ว่าเขาจะทำชินา(ผิดประเวณี) หรือขโมยกระนั้นหรือ ท่านนบีจึงตอบว่า แม้ว่าเขาจะทำชินาหรือขโมยก็ตาม ฉันก็ได้กล่าวอีกว่า แม้ว่าเขาจะทำชินาหรือขโมยกระนั้นหรือ ท่านนบี ก็ตอบอีกว่า แม้ว่าเขาจะทำชินาหรือขโมย และแม้ว่าเป็นสิ่งที่อบูซุรไม่พอใจก็ตาม และปรากฏว่าเมื่อท่านอบูซุรได้รายงานหะดีษนี้ ท่านก็ได้กล่าวว่า และแม้ว่าเป็นสิ่งที่อบูซุรไม่พอใจก็ตาม”

(al-Bukhāriy:5827,Muslim:283)

และจากท่านอบู ฮุร็อยเราะฮฺ رضي الله عنه ได้เล่าว่า

كُنَّا فُجُودًا حَوْلَ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- مَعَنَا أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ فِي نَفَرٍ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- مِنْ بَيْنِ أَظْهُرِنَا فَأَبْطَأَ عَلَيْنَا وَخَشِينَا أَنْ يُفْتَطَعَ دُونَنَا وَفَزِعْنَا فَمُتْنَا فَكُنْتُ أَوَّلَ مَنْ فَزِعَ فَخَرَجْتُ أَتْبَغِي رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- حَتَّى أَتَيْتُ حَائِطًا لِلْأَنْصَارِ لِبَنِي النَّجَّارِ فَدُرْتُ بِهِ هَلْ أَجِدُ لَهُ بَابًا فَلَمْ أَجِدْ فَإِذَا رِبِيعٌ يَدْخُلُ فِي جَوْفِ حَائِطٍ مِنْ بئرِ حَارِجَةَ - وَالرَّبِيعُ الْجَدُولُ - فَاحْتَفَرْتُ كَمَا يَحْتَفِرُ الثَّعْلَبُ فَدَخَلْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- فَقَالَ « أَبُو هُرَيْرَةَ ». فَقُلْتُ نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ « مَا سَأَلْتُكَ ». قُلْتُ كُنْتُ بَيْنَ أَظْهُرِنَا فَمُتْنَا فَأَبْطَأَتْ عَلَيْنَا فَخَشِينَا أَنْ تُفْتَطَعَ دُونَنَا فَفَزِعْنَا فَكُنْتُ أَوَّلَ مَنْ فَزِعَ فَاتَيْتُ هَذَا الْحَائِطَ فَاحْتَفَرْتُ كَمَا يَحْتَفِرُ الثَّعْلَبُ وَهُؤُلَاءِ النَّاسُ وَرَأَى فَقَالَ « يَا أَبَا هُرَيْرَةَ ». وَأَعْطَانِي نَعْلَيْهِ قَالَ « أَذْهَبُ بِنَعْلَيْ هَاتَيْنِ فَمَنْ لَقِيتَ مِنْ وَرَاءِ هَذَا الْحَائِطِ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُسْتَيْقِنًا بِهَا قَلْبُهُ فَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ »

(أخرجه مسلم:156)

ความว่า “พวกเราได้นั่งล้อมท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ซึ่งมีท่านอบูบักร
 ท่านอุมร์ และท่านอื่นๆอยู่ร่วมด้วย และแล้วท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ
 ก็ได้ลุกขึ้นยืนในระหว่างที่พวกเราได้นั่งกันอยู่ โดยที่พวกเราได้ล่าช้า
 มาก(ที่จะลุกขึ้นยืนตามท่าน) และพวกเราเองก็กลัวว่าท่านจะได้รับ
 อันตรายจากเหล่าศัตรู (เมื่อเป็นเช่นนั้น) พวกเราจึงได้เร่งรีบในการ
 ลุกขึ้น(เพื่อที่จะตามท่านเราะสูลุลลอฮฺ) และฉันเป็นคนแรกที่มีความ
 รวดเร็ว(ในการลุกขึ้น) ดังนั้นฉันจึงออกไปหาท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ
 กระทั่งได้พบกับเรือกสวนแห่งหนึ่งของชาวอันศอรุซึ่งเป็นของชนเผ่า
 อันนัจญารุ ดังนั้นฉันก็ได้เดินเวียนไปมาเพื่อหาว่ามีทางเข้าหรือไม่
 แต่ก็ไม่ปรากฏว่ามีทางเข้าเลย ครั้นเมื่อ(ฉันได้เห็น)ลำธารเล็กๆได้
 ไหลเข้าสู่เรือกสวนแห่งนั้น ฉันจึงได้ตั้งท่าเตรียมพร้อม(ที่จะเข้าไป)
 ตั้งการตั้งท่าของสุนัขจิ้งจอกที่เตรียมจะตะครุบเหยื่อ และแล้วฉันก็
 ได้เข้าไปพบท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ท่านจึงถามฉันว่า “นั่นอบูฮุร็อย
 เราะฮฺไชมี” ฉันจึงตอบว่า “ใช่แล้วครึบโอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ” ท่าน
 จึงถามอีกว่า “ท่านมีเรื่องอะไร” ฉันจึงตอบว่า “ในระหว่างที่ท่านได้
 นั่งอยู่ร่วมกับเรานั้น ท่านก็ได้ลุกขึ้นยืนแล้วเดินออกไป โดยที่พวกเรา
 ได้ล่าช้ามาก(ที่จะลุกขึ้นตามท่าน) และพวกเราเองก็กลัวว่าท่านจะ
 ได้รับอันตรายจากเหล่าศัตรู (เมื่อเป็นเช่นนั้น) พวกเราจึงได้เร่งรีบที่
 จะลุกขึ้น(เพื่อที่จะตามท่าน) และฉันเป็นคนแรกที่รวดเร็ว(ในการลุก
 ขึ้น) ดังนั้นฉันจึงมายังเรือกสวนแห่งนี้ แล้วฉันก็ได้ตั้งท่าเตรียมพร้อม
 (ที่จะเข้าไป) ตั้งการตั้งท่าของสุนัขจิ้งจอกที่เตรียมจะตะครุบเหยื่อ
 ส่วนคนอื่นๆนั้นก็อยู่หลังฉันอีก ท่านจึงกล่าวว่า โอ้อบูฮุร็อยเราะฮฺ
 อย์ แล้วท่านก็ยื่นรองเท้าของท่านแก่ฉัน เจ้าจงเดินไปด้วยกับ
 รองเท้าของฉันคู่นี้เถิด ดังนั้นหากว่าเจ้าได้พบเจอผู้ใดหลังเรือกสวน
 แห่งนี้ โดยที่เขาได้ปฏิญาณตนว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ
 และเป็นผู้ที่ความเชื่อมั่นในความศรัทธานั้นมีอยู่ในหัวใจของเขา
 ดังนั้นก็จงแจ้งข่าวดีแก่เขาด้วยกับสวนสวรรค์ที่เขาจะได้รับเถิด”

กระนั้นก็ตาม หากว่าเราได้สังเกตหรือพิจารณาถึงสภาพต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้น ย่อมทำให้เราได้เข้าใจอย่างดีเลยว่า การให้ความสำคัญและการมุ่งเน้นในเรื่องของการชูส่าทับนั้น ก็เป็นสิ่งที่จิตใจของผู้คนนั้นมีความปรารถนาและเรียกร้องมันอยู่ แต่ทั้งนี้ก็สมควรที่จะต้องมีกาทำให้ขวัญกำลังใจประกอบด้วย เช่นการให้ขวัญกำลังใจโดยการเล่าถึงความสุขที่มีอยู่ในสวนสวรรค์และผลตอบแทนที่จะได้รับ ความสุขในการใช้ชีวิตในโลกใบนี้สำหรับผู้ที่มีความยึดมั่นอย่างหนักแน่นมั่นคงในการเชื่อฟังต่ออัลลอฮฺ ﷻ การเล่าถึงความดีงามที่มีอยู่ในอิสลามและผลของมันที่มีต่อมนุษยชาติ เป็นต้น ซึ่งในอัลกุรอานเองก็มีการนำเสนอในรูปแบบนี้เช่นเดียวกัน ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ
وَالْأَرْضِ وَلَكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾

(الأعراف:96)

ความว่า “และหากว่าชาวเมืองนั้นได้ศรัทธากันและมีความยำเกรงแล้วไซ้ร้ แน่นอนเราก็เปิดให้แก่พวกเขาแล้ว ซึ่งบรรดาความเพิ่มพูนจากฟากฟ้าและแผ่นดินแต่ทว่าพวกเขาปฏิเสธ ดังนั้นเราจึงได้ลงโทษพวกเขา เนื่องด้วยสิ่งที่พวกเขาชวนชววยไว้”

(อัลอะรอฟ : 96)

และอัลลอฮฺ ﷻ ตรัสอีกว่า

﴿وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْهِم مِّن رَّبِّهِمْ لَأَكْلُوا مِن فَوْقِهِمْ وَمِن تَحْتِ أَرْجُلِهِم مِّمَّهُمْ أُمَّةٌ مُّقْتَصِدَةٌ وَكَثِيرٌ مِّمَّهُمْ سَاءَ مَا يَعْمَلُونَ﴾

(المائدة:66)

ความว่า “และหากว่าเขาเหล่านั้นได้ดำรงไว้ซึ่งอัล-เตอรอต และอัล-อินญีล และสิ่งที่ถูกประทานลงมา แก่พวกเขาจากพระเจ้าของพวกเขาแล้ว แน่นอนพวกเขาก็ได้บริโภคไปแล้วที่มาจากเบื้องบนของพวกเขา และที่มาจากภายใต้เท้า ของพวกเขาในหมู่พวกเขานั้นมีกลุ่มหนึ่งที่มีความยุติธรรม และมากมายในหมู่พวกเขานั้น ช่างเลวร้ายจริง ๆ สิ่ง ที่พวกเขากระทำกัน”

(อัลมาอิเดฮฺ : 66)

4) การโน้มมน้ำวจิตใจ

จากท่านอบู อุมามะฮฺ رضي الله عنه ได้เล่าว่า

إِنَّ فَتَى شَابًا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ائْتِدَنْ لِي بِالزَّيْنَةِ فَأَقْبَلَ الْقَوْمُ عَلَيْهِ فَرَجَرُوهُ، قَالُوا مَهْ مَهْ، فَقَالَ «ادْنُهُ» فَدَنَا مِنْهُ قَرِيبًا، قَالَ فَجَلَسَ، قَالَ: «أَتُحِبُّهُ لِأَمِّكَ؟» قَالَ: لَا وَاللَّهِ، جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاءَكَ، قَالَ: «وَلَا النَّاسُ يُحِبُّونَهُ لِأُمَّهَاتِهِمْ»، قَالَ: «أَفَتُحِبُّهُ لِابْنَتِكَ؟» قَالَ: لَا وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ، جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاءَكَ، قَالَ: «وَلَا النَّاسُ يُحِبُّونَهُ لِبَنَاتِهِمْ»، قَالَ: «أَفَتُحِبُّهُ لِأُخْتِكَ قَالَ لَا وَاللَّهِ جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاءَكَ، قَالَ: «وَلَا النَّاسُ يُحِبُّونَهُ لِأَخَوَاتِهِمْ»، قَالَ: «أَفَتُحِبُّهُ لِعَمَّتِكَ»، قَالَ: لَا وَاللَّهِ جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاءَكَ، قَالَ: «وَلَا النَّاسُ يُحِبُّونَهُ لِأَخَوَاتِهِمْ»، قَالَ: «أَفَتُحِبُّهُ لِخَالَاتِكَ»، قَالَ: لَا وَاللَّهِ جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاءَكَ، قَالَ: «وَلَا النَّاسُ يُحِبُّونَهُ لِخَالَاتِهِمْ» قَالَ: فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَيْهِ، وَقَالَ «اللَّهُمَّ اغْفِرْ ذَنْبَهُ وَطَهِّرْ قَلْبَهُ وَحَصِّنْ فَرْجَهُ»، فَلَمْ يَكُنْ بَعْدُ ذَلِكَ الْفَتَى يَلْتَفِتُ إِلَى شَيْءٍ

(أخرجه أحمد: 22211)

ความว่า “เด็กหนุ่มคนหนึ่งมาหาท่านนบี ﷺ แล้วได้กล่าวว่า “โอ้ เราะฮ์ลุลลอฮ์ อนุญาตให้ฉันทำซินา(ผิดประเวณี)เถิด” บรรดาผู้คน จึงได้หันกลับมามองเขาแล้วได้ขับไล่เขาออกไป โดยได้ส่งเสียง ว่า “มะฮ์ มะฮ์”(แสดงความไม่พอใจ) แต่ท่านนบีกลับกล่าวว่า(ต่อเด็กหนุ่มคนนั้น)ว่า “เข้ามาใกล้ๆซิ” เมื่อเขาเข้ามาใกล้ ท่านจึงบอกกับ เขาว่า “นั่งลงซิ” เมื่อเขานั่งลง ท่านก็ได้ถามเด็กหนุ่มคนนั้นว่า “เจ้า พอลองจะให้สิ่งนี้เกิดขึ้นกับมารดาของเจ้าหรือไม่” เขาตอบว่า “ไม่ ขอ สาบานด้วยอัลลลอฮ์ ขอพระองค์ได้ให้ฉันเป็นสิ่งพลีแก่ท่าน เถิด” ท่านนบี จึงกล่าวว่า “ผู้คนที่หลายก็ยอมไม่ชอบที่จะเกิดเรื่อง นี้กับมารดาของพวกเขาเช่นเดียวกัน” ท่านนบีได้ถามต่อว่า “เจ้ารักที่ จะให้สิ่งนี้เกิดขึ้นกับบุตรสาวของเจ้าหรือไม่” เขาตอบว่า “ไม่ ขอ สาบานด้วยอัลลลอฮ์ โอ้เราะฮ์ลุลลอฮ์ ขอพระองค์ได้ให้ฉันเป็นสิ่งพลี

แก่ท่านเถิด”ท่านนบีจึงกล่าวว่า “ผู้คนที่ยอมไม่ชอบที่จะให้เกิดเรื่องนี้กับบุตรสาวของพวกเขาเช่นเดียวกัน” ท่านนบีได้ถามต่อไปว่า “เจ้าพอใจจะให้สิ่งนี้เกิดขึ้นกับพี่สาวหรือน้องสาวของเจ้าหรือไม่” เขาตอบว่า “ไม่ ขอสาบานด้วยอัลลอฮฺ ขอพระองค์ได้ให้ฉันเป็นสิ่งพลีแก่ท่านเถิด” ท่านนบีจึงกล่าวว่า “ผู้คนที่ยอมไม่ชอบที่จะให้เกิดเรื่องนี้กับพี่สาวหรือน้องสาวของพวกเขาเช่นเดียวกัน” ท่านนบีได้ถามต่อไปว่า “เจ้าพอใจจะให้สิ่งนี้เกิดขึ้นกับพี่สาวหรือน้องสาวของพ่อของเจ้าหรือไม่” เขาตอบว่า “ไม่ ขอสาบานด้วยอัลลอฮฺ ขอพระองค์ได้ให้ฉันเป็นสิ่งพลีแก่ท่านเถิด” ท่านนบีจึงกล่าวว่า “ผู้คนที่ยอมไม่ชอบที่จะเกิดเรื่องนี้พี่สาวหรือน้องสาวของพ่อของพวกเขาเช่นเดียวกัน” ท่านนบีได้ถามต่อไปว่า “เจ้าพอใจจะให้สิ่งนี้เกิดขึ้นกับพี่สาวหรือน้องสาวของแม่ของเจ้าหรือไม่” เขาตอบว่า “ไม่ ขอสาบานด้วยอัลลอฮฺ ขอพระองค์ได้ให้ฉันเป็นสิ่งพลีแก่ท่านเถิด” ท่านนบีจึงกล่าวว่า “ผู้คนที่ยอมไม่ชอบที่จะเกิดเรื่องนี้พี่สาวหรือน้องสาวของแม่ของพวกเขาเช่นเดียวกัน” จากนั้นท่านนบีได้วางมือของท่านบนตัวเขา แล้วท่านก็ได้กล่าวว่า “โอ้อัลลอฮฺ โปรดอภัยโทษให้กับความผิดของเด็กหนุ่มคนนี้ด้วยเถิด โปรดชำระหัวใจของเขาให้สะอาด และโปรดรักษาความบริสุทธิ์ของเขาด้วยเถิด” หลังจากนั้นเด็กหนุ่มคนนี้ก็ไม่ให้ความสนใจในเรื่องลักษณะอย่างนี้อีกเลย”

(Ahmad : 22211)

อันที่จริง ในช่วงเวลาที่เด็กหนุ่มคนนั้นได้มาหาท่านนบีด้วยกับสภาพของผู้ที่อารมณ์ใคร่ได้รู้มรเว้าจิตใจของเขาอยู่นั้น กลายเป็นเหตุผลหลักที่ผลักดันให้เขาได้ทำลายกำแพงแห่งความละอายไปจากตัวเขา โดยที่เขากล้าที่จะไปบอกแก่ท่านนบี ﷺ อย่างโจ่งแจ้งต่อหน้าบรรดาเศาะหาบะฮฺของท่าน กระนั้นก็ตามท่านนบี ﷺ ซึ่งเป็นผู้ให้การอบรมขัดเกลาและสั่งสอนนั้นก็ทราบดีว่าบรรดาเศาะหาบะฮฺของท่านนั้นไม่เข้าใจว่ามันเป็นอย่างไร

และการมาของเด็กหนุ่มคนนั้นเพื่อมาขออนุญาตท่านนบี ﷺ ให้เขาสามารถที่จะทำชิ นานาได้นั้น แม้ในตัวของเด็กหนุ่มคนนั้นจะไม่ค่อยมีความสำรวม และไม่ค่อยจะเข้าใจในศาสนามากนัก แต่เราก็ไม่เห็นว่เด็กหนุ่มคนนั้นมีความปรารถนาที่จะได้รับการอนุญาตโดยแท้จริงแม้ย่่างใดไม่ แต่ เป็นเพียงการเปิดเผยความปรารถนาเล็กๆที่มีอยู่ในตัวเขาต่างหาก และโดยแน่นอนท่านนบี ﷺ ย่อม ทราบดีในอีกแง่มุมหนึ่งของความดีงามที่มีอยู่ในตัวเด็กหนุ่มคนนั้น ดังนั้นสิ่งที่เป็นผลตามมานั้นคือ “หลังจากนั้นเด็กหนุ่มคนนี้ก็ไม่ได้ให้ความสนใจในเรื่องลักษณะอย่างนี้อีกเลย”

5) ใช้การสนทนาและการโต้ตอบ

ตัวอย่างที่ดียิ่งในเรื่องนี้คือ เหตุการณ์ที่ท่านนบี ﷺ ได้สนทนาโต้ตอบกับชาวอันศอรุ ในเรื่องการแบ่งทรัพย์สินสงครามหุญัยน์ โดยที่ท่านให้ส่วนแบ่งแก่หัวหน้าตระกูลอาหรับต่างๆอย่าง มากมายเพื่อเอาใจพวกเขาในการเข้ารับอิสลามและให้ส่วนแบ่งแก่ชาวกุรอัยชมากมายเช่นกัน แต่ ท่านนบีมิได้แบ่งสิ่งใดให้แก่ชาวอันศอรุเลย ทำให้ชาวอันศอรุบางคนตัดพ้อด้วยความน้อยเนื้อต่ำใจ(ที่ พวกเขาไม่ได้รับส่วนแบ่งในทรัพย์สินสงครามครั้งนี้) เมื่อเป็นเช่นนั้นท่านเราะสูลุลลอฮุ ﷺ จึงได้เรียกชาว อันศอรุมารวมตัว ทันใดนั้นการสนทนาและโต้ตอบระหว่างกันก็ได้เกิดขึ้น ดังที่ท่านอัลดุลลอฮุ อิบนุ ซัยด์ ﷺ ได้เล่าว่า

لَمَّا أَقَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ حُنَيْنٍ قَسَمَ فِي النَّاسِ فِي الْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَلَمْ يُعْطِ الْأَنْصَارَ شَيْئًا فَكَأَهُمْ وَجَدُوا إِذْ لَمْ يُصِبْهُمْ مَا أَصَابَ النَّاسَ فَخَطَبَهُمْ فَقَالَ: «يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ أَلَمْ أَجِدْكُمْ ضَلَالًا فَهَدَاكُمْ اللَّهُ بِِي، وَكُنْتُمْ مُتَفَرِّقِينَ فَأَلْفَكُمُ اللَّهُ بِِي، وَعَالَةً فَأَعَانَاكُمْ اللَّهُ بِِي»، كُلَّمَا قَالَ شَيْئًا قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمَنُ، قَالَ: «مَا يَمْنَعُكُمْ أَنْ تُجِيبُوا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟» قَالَ: كُلَّمَا قَالَ شَيْئًا قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمَنُ، قَالَ: «لَوْ شِئْتُمْ قُلْتُمْ جِئْنَا كَذَا وَكَذَا، أَرْضُونَ أَنْ يَذْهَبَ النَّاسُ بِالشَّاةِ وَالْبَعِيرِ وَتَذْهَبُونَ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى رِحَالِكُمْ، لَوْلَا الْهَجْرَةُ لَكُنْتُ أَمْرًا مِنَ الْأَنْصَارِ، وَلَوْ سَلَكَ النَّاسُ وَادِيًا وَشِعْبًا لَسَلَكَتُ وَادِيِ الْأَنْصَارِ وَشِعْبَهَا، الْأَنْصَارُ شِعَارُ وَالنَّاسُ دِتَارُ إِنَّكُمْ سَتَلْقَوْنَ بَعْدِي أُثْرَةً فَاصْبِرُوا حَتَّى تَلْقَوْنِي عَلَى الْحَوْضِ»

(أخرجه البخاري:4330 ومسلم:2493)

ความว่า “เมื่ออัลลอฮฺทรงให้ท่านนเราะฮ์สุลูลอฮฺ ﷺ แบ่งทรัพย์สินสงครามหุญญะนีให้แก่ผู้คนอย่างมากมายเพื่อเอาใจพวกเขาในการเข้ารับอิสลามแต่ท่านไม่ได้แบ่งสิ่งใดให้แก่ชาวอันศอรุเลยทำให้ชาวอันศอรุบางคนตัดพ้อด้วยความน้อยเนื้อต่ำใจ เหตุที่พวกเขาไม่ได้รับในสิ่งที่ผู้คนทั้งหลายได้รับกัน ด้วยเหตุนี้ท่านเราะฮ์สุลูลอฮฺ จึง(ลุกขึ้นเพื่อ)กล่าวเทศนาต่อพวกเขา (ตั้งนั้นท่านจึงกล่าวสรรเสริญต่ออัลลอฮฺ) แล้วได้กล่าวแก่พวกเขาว่า “โอ้เหล่าชาวอันศอรุเอ๋ย (มีคำพูดของพวกท่านบางคำพูดมาถึงฉัน และการตำหนิต่อฉันในใจของพวกท่าน) พวกท่านเคยหลงผิด แล้วอัลลอฮฺก็ได้ชี้แนะพวกท่าน มิใช่หรือ พวกท่านเคยเป็นศัตรูกัน แล้วอัลลอฮฺก็ได้ทำให้พวกท่านปรองดองกันมิใช่หรือ พวกท่านเคยยากจน แล้วอัลลอฮฺก็ได้ทำให้พวกท่านร่ำรวยมิใช่หรือ ชาวอันศอรุจึงตอบว่า “เรามีได้เลย บุญคุณและความโปรดปรานต่างๆของอัลลอฮฺนั้นมากมายล้นเหลือยิ่งนัก” ท่านนบีจึงถามต่ออีกว่า “มีอะไรที่กีดกันพวกท่านมิให้ตอบในสิ่งที่ท่านเราะฮ์สุลูลอฮฺ ﷺ ถามกระนั้นหรือ พวกเขา กล่าวว่า (เราจะตอบท่านอย่างไร โอ้ท่านเราะฮ์สุลูลอฮฺ) บุญคุณและความโปรดปรานต่างๆของอัลลอฮฺมากมายล้นเหลือยิ่งนัก” (ท่านจึงกล่าวว่า “หากพวกท่านจะพูดก็เป็นเรื่องจริง)พวกท่านอาจกล่าวว่า(ท่านนั้นแหละมาหาเราในสภาพที่ถูกใครๆปฏิเสธ แต่เราก็เชื่อ ท่านถูกคนทอดทิ้งแต่เราก็ช่วยเหลือเกื้อกูล ท่านถูกใครๆขบไสไล่ส่ง แต่เราก็ให้ที่พักพิง ท่านมาในฐานะคนลำบากยากแค้น แต่เราก็ให้ทรัพย์สินแก่ท่าน โอ้ชาวอันศอรุ พวกท่านจะตำหนิต่อฉันเพียงเพราะทรัพย์สินทางโลกที่ฉันให้แก่กลุ่มชนหนึ่งที่ฉันอยากเอาชนะใจพวกเขาให้เข้ารับอิสลาม แต่ฉันเชื่อในอิสลามของพวกท่าน) โอ้ชาวอันศอรุ พวกท่านไม่พอใจดอกหรือที่คนอื่นได้แพะและอูฐกลับไป แต่พวกท่านได้นบี ﷺ กลับไปยังที่นั่นบนหลังอูฐของพวกท่าน (ขอสาบานต่อผู้ที่ชีวิตของมุหัมมัดอยู่ในหัตถ์ของพระองค์) หากไม่มีการอพยพ แนนอนฉัน

อาจจะเป็นคนหนึ่งในหมู่ชาวนศอรุ หากว่าผู้คนมุ่งที่จะไปที่หุบเขาหนึ่ง แต่ชาวนศอรุมุ่งไปที่อีกหุบเขาหนึ่ง แน่แน่นอนฉันก็จะมุ่งตรงไปที่หุบเขาของชาวนศอรุ สำหรับชาวนศอรุแล้วพวกเขาประหนึ่งเลื่อนชั้นในส่วนผู้คนที่หลายนั้นคือเลื่อนคลุม (ใช้ชาวนศอรุเอ๋ย) แท้จริงพวกท่านจะได้พบหลังจากฉันผู้ซึ่งเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ดังนั้นพวกท่านจงอดทนเถิด จนกว่าพวกท่านจะได้พบกับฉันที่บ่อน้ำอัลเหฎาฏ”

(al-Bukhāriy : 4330 ,Muslim : 2493)

ซึ่งในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นข้างต้นนั้น ท่านนบี ﷺ ได้ใช้การสนทนาโต้ตอบกับพวกเขาเหล่านั้น โดยที่ท่านได้นำเสนอคำถามให้แก่ชาวนศอรุแล้วท่านก็รอคำตอบจากพวกเขา ใช้แต่เท่านั้น เมื่อท่านเห็นว่าไม่มีใครตอบในสิ่งที่ท่านถาม ท่านก็ได้ให้คำตอบด้วยตัวของท่านเอง ดังที่ท่านได้กล่าวตอบว่า “และหากว่าท่านจะพูด ท่านก็จะพูดในเรื่องที่เป็นความจริง และพวกท่านก็จะเชื่อในสิ่งนั้นอย่างแน่นอน”

6) ใช้ความเกรี้ยวกราดและการลงโทษ

ปรากฏว่าท่านนบี ﷺ จะมีความเกรี้ยวกราดต่อผู้ที่กระทำความผิด และจะลงโทษคนผู้นั้น ดังที่ท่านอบู มัสอูด อัลอันศอรีย์ ได้เล่าว่า

قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، لَا أَكَادُ أَدْرِكُ الصَّلَاةَ مِمَّا يُطَوَّلُ بِنَا فُلَانٌ ،
فَمَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فِي مَوْعِظَةٍ أَشَدَّ غَضَبًا مِنْ
يَوْمِئِذٍ فَقَالَ « أَهِيَ النَّاسُ ، إِنَّكُمْ مُنْقِرُونَ ، فَمَنْ صَلَّى بِالنَّاسِ
فَلْيُخَفِّفْ ، فَإِنَّ فِيهِمُ الْمَرِيضَ وَالضَّعِيفَ وَذَا الْحَاجَةِ »

(أخرجه البخاري:90 ومسلم:466)

ความว่า “มีชายคนหนึ่งได้กล่าวว่า “โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ! ฉันเกือบจะไม่ร่วมละหมาด(ญะมาอะฮฺ)เหตุเพราะจากคนหนึ่งที่น่าละหมาดพวกเรานานมาก “ ซึ่งฉันยังไม่เคยเห็นท่านนบี ﷺ กริ้วโกรธในการอบรมสั่งสอนครั้งใดมากยิ่งขึ้นไปกว่าวันนั้น โดยท่านกล่าวว่า “ โอ้ มนุษย์เอ๋ย ! พวกท่านนี่ คือผู้ที่ขับไล่ตะเพิดผู้อื่น ฉะนั้น ผู้ใด

ก็ตามที่นำคนอื่นละหมาด เขาก็จึงทำให้เบา เพราะในหมู่พวกเขา มีผู้ป่วย คนอ่อนแอ และผู้ที่มีธุระอยู่”

(al-Bukhāriy : 90 ,Muslim : 466)

จากท่านซัยยิด อิบน์ คอลิด อัลญุฮะนีย رضي الله عنه ได้เล่าว่า

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَلَهُ رَجُلٌ عَنِ اللَّقْطَةِ فَقَالَ: «اعْرِفْ وَكَأَنَّهَا أَوْ قَالَ وَعَاءَهَا وَعِقَاصِهَا، ثُمَّ عَرَفَهَا سَنَةً، ثُمَّ اسْتَمْتَعَ بِهَا، فَإِنْ جَاءَ رَجُلًا فَأَيُّهَا إِلَيْهِ»، قَالَ: فَضَالَةٌ الْإِبِلِ؟، فَغَضِبَ حَتَّى احْمَرَّتْ وَجَنَّتَاهُ أَوْ قَالَ احْمَرَّ وَجْهُهُ، فَقَالَ: «وَمَا لَكَ وَلَهَا؟، مَعَهَا سِقَاؤُهَا وَحَدَاؤُهَا تَرِدُ الْمَاءَ وَتَرعى الشَّجَرَ، فَذَرَهَا حَتَّى يَلْقَاهَا رَجُلًا»، قَالَ: فَضَالَةٌ الْغَنَمِ؟، قَالَ: «لَكَ أَوْ لِأَخِيكَ أَوْ لِلذَّبِّ».

(أخرجه البخاري: 91 ومسلم: 4595)

ความว่า “ชายคนหนึ่งได้มาหาท่านนบี ﷺ แล้วได้ถามท่านนบี เกี่ยวกับของที่เขาได้พบเจอ(อัลลุกฏาะฮฺ) ท่านนบีจึงกล่าวว่า พวกท่านจงทำสัญลักษณ์ด้วยการมัดและหีบห่อของนั้นให้ดีเถิด แล้วจงประกาศของที่เจอนั้นให้ผู้คนได้รู้เป็นเวลา 1 ปี (เมื่อเจ้าของยังไม่มารับของนั้น) ก็จงใช้มันได้ แต่หากเมื่อเจ้าของสิ่งของนั้นได้มายังท่าน (หลังจากที่ท่านใช้สิ่งของนั้นแล้ว) ท่านก็จงชดใช้เจ้าของสิ่งของนั้น มีคนกล่าวว่า “(โอ้ท่านเราะซูลุลลอฮฺ) เราจะทำเช่นไรกับอูฐที่มันหลงทางมาละ” ท่านนบีจึงโกรธจนกระทั่งสองแก้มของท่านแดงคล้ำหรือไบหน้าของท่านแดงคล้ำ แล้วท่านก็ได้กล่าวว่า “ทำไมเจ้าถึงหมกมุ่นอยู่กับมันโดยที่พวกเจ้าไม่มีสิทธิในตัวของมันเลย ทั้งๆ ที่ตัวมันนั้นมีที่โหนกสำหรับเก็บน้ำและมีเกือกกรองเท้าที่มีน้ำไว้สำหรับดื่มอยู่แล้ว และมันก็สามารถกินใบไม้ต่างๆได้ กระทั่งมันได้พบกับเจ้าของมัน” มีคนกล่าวอีกว่า “แล้วเราจะทำเช่นไรกับแพะที่มันหลงทางมาละ” ท่านนบีจึงตอบว่า “เจ้าจงจับมันให้เป็นของเจ้าเถิด หรืออาจจะเป็นของพี่น้องเจ้า หรืออาจจะกลายเป็นอาหารของเหล่าหมาป่าก็ได้”

(al-Bukhāriy : 91 ,Muslim : 4595)

ซึ่งหะดีษทั้งสองนั้นท่านอิมามอัลบุคอรีย์ได้บรรจุในหมวด “การโกรธเพื่อการอบรมสั่งสอนเมื่อได้เห็นสิ่งที่ชั่วร้าย” ในหนังสือ “อัศเศาะฮีหฺ” ของท่าน จากท่านอับดุลลอฮฺ อิบน์อับบาส เราะวะฎียัลลอฮฺอันศุมมา ได้เล่าว่า

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- رَأَى خَاتَمًا مِنْ ذَهَبٍ فِي يَدِ رَجُلٍ فَتَزَعَهُ فَطَرَحَهُ وَقَالَ « يَعْمِدُ أَحَدُكُمْ إِلَى جَمْرَةٍ مِنْ نَارٍ فَيَجْعَلُهَا فِي يَدِهِ ». فَقِيلَ لِلرَّجُلِ بَعْدَ مَا ذَهَبَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- خُذْ خَاتَمَكَ انْتَفِعْ بِهِ. قَالَ لَا وَاللَّهِ لَا آخِذُهُ أَبَدًا وَقَدْ طَرَحَهُ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم-

(أخرجه مسلم:5598)

ความว่า “ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ เห็นชายคนหนึ่งสวมแหวนทองคำที่นิ้วมือของเขา ท่านจึงถอดแหวนจากนิ้วมือของชายคนนั้น และขว้างทิ้งมันไป แล้วท่านนบีก็ได้กล่าวว่าจะมีใครบ้างไหมในหมู่พวกเจ้าที่จะเอาถ่านไฟที่กำลังถูกเผาไหม้จากไฟนรกและถือมันไว้ในมือของเขา ภายหลังจากที่ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ได้จากไป ก็ได้มีบางคนแนะนำชายคนนั้นที่เป็นเจ้าของแหวนให้เอาแหวนไปขายเพื่อที่จะได้รับประโยชน์จากราคาของมัน แต่ชายเจ้าของแหวนได้กล่าวตอบว่า “ไม่ ขอสาบานต่ออัลลอฮฺ ฉันจะไม่มีวันนำแหวนนั้นกลับมาอีกในเมื่อท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ได้ขว้างมันทิ้งไปแล้ว” (Muslim:5598)

และจากท่านสะละมะฮฺ อิบน์ิล อักวาฮ์ ﷺ ได้เล่าว่า

أَنَّ رَجُلًا أَكَلَ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- بِشِمَالِهِ فَقَالَ « كُلْ بِيَمِينِكَ ». قَالَ لَا أَسْتَطِيعُ قَالَ « لَا اسْتَطَعْتَ ». مَا مَنَعَهُ إِلَّا الْكِبْرُ. قَالَ فَمَا رَفَعَهَا إِلَى فِيهِ

(أخرجه مسلم:5387)

ความว่า “ชายคนหนึ่งได้กินอาหารด้วยมือซ้ายต่อหน้าท่านเราะสูลุลลอฮฺ ท่านจึงกล่าวว่า “จงกินอาหารด้วยมือขวาของเจ้า” เขาได้

กล่าวว่า “ฉันทำไม่ได้” ท่านจึงกล่าวอีกว่า “ท่านทำไม่ได้กระนั้นหรือ” เปล่าเลย ไม่มีสิ่งใดที่ได้ขัดขวางเขา(ไม่ให้ทำตามคำสั่งของท่านเราะซูลุลลอฮฺ) นอกจากความยิ่งยโส (ของเขาเท่านั้น) ท่านจึงกล่าวต่อว่า “ฉะนั้น มือข้างขวานั้นก็ไม่ต้องยกมันอีก (ทำให้มือข้างขวาของชายคนนั้นเป็นอัมพฤกษ์)”

(Muslim: 5387)

กระนั้นก็ตาม ความเกรี้ยวกราดดังกล่าวนั้นก็มิใช่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท่านนบี ﷺ แม้แต่อย่างใด แต่ความอ่อนโยนต่างหากที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท่านนบี ﷺ ทว่า เมื่อถึงจุดที่ต้องใช้ความเกรี้ยวกราด ท่านนบี ﷺ ก็แสดงถึงความเกรี้ยวกราด และนี่คือหลักฐานบางส่วนสำหรับเรื่องนี้

1) อัลลอฮฺ ﷻ ได้พรรณนาถึงคุณลักษณะของท่านนบีไว้ว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความสุภาพอ่อนโยนและนุ่มนวล ดังที่พระองค์ ตรัสว่า

﴿فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ﴾

(آل عمران: 159)

ความว่า “เนื่องด้วยความเมตตาจากอัลลอฮฺนั่นเอง เจ้า (มุหัมมัด) จึงได้สุภาพอ่อนโยนแก่พวกเขา และถ้าหากเจ้าเป็นผู้ประพฤติดุร้ายซ้ำ และมีใจแข็งกระด้างแล้วไซ้ร้ แน่นนอนพวกเขาก็ย่อมแยกตัวออกไปจากรอบๆ เจ้ากันแล้ว ดังนั้นจงอภัยให้แก่พวกเขาเถิด และจงขออภัยให้แก่พวกเขาด้วย และจงปรึกษาราชการกับพวกเขาในกิจการทั้งหลาย ครั้นเมื่อเจ้าได้ตัดสินใจแล้วก็จงมอบหมายแต่อัลลอฮฺเถิด แท้จริงอัลลอฮฺทรงรักใคร่ผู้มอบหมายทั้งหลาย”

(อาลีอิมรอน : 159)

และพระองค์ได้พรรณนาถึงคุณลักษณะของท่านนบี ด้วยคุณลักษณะของผู้ที่มีความสุภาพอ่อนโยนอีกว่า

﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ
عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ﴾

(التوبة:128)

ความว่า “แท้จริงมีรอสูลคนหนึ่งจากพวกท่านเองได้มาหาพวกท่าน
แล้ว เป็นที่ลำบากใจแก่เขาในสิ่งที่พวกท่านได้รับความทุกข์ยาก เป็น
ผู้ห่วงใยย่าน เป็นผู้เมตตา ผู้กรุณาสงสาร ต่อบรรดาผู้ศรัทธา”

(อัตเตาบะฮฺ : 128)

โดยแน่นอน ย่อมไม่มีผู้ใดที่จะพรรณนาคุณลักษณะของท่านนบี ﷺ ได้ดียิ่งกว่าการ
พรรณนาถึงคุณลักษณะของอัลลอฮฺต่อท่านนบี เพราะพระองค์ท่านเป็นผู้ที่ทรงรอบรู้ดียิ่ง

2) บรรดาเศาะหาบะฮฺเคยพรรณนาถึงคุณลักษณะของท่านนบี ﷺ
ท่านมูอาวิยะฮฺ رضي الله عنه เคยพรรณนาถึงคุณลักษณะของท่านนบี ﷺ ใ้ว่า
مَا رَأَيْتُ مُعَلِّمًا قَبْلَهُ وَلَا بَعْدَهُ أَحْسَنَ تَعْلِيمًا مِنْهُ، فَوَاللَّهِ مَا كَهَرَنِي وَلَا
ضَرَبَنِي وَلَا شَتَمَنِي
(أخرجه مسلم:1227)

ความว่า “ฉันไม่เคยพบเห็นครูท่านใดก่อนหน้าท่านนบีและภายหลัง
จากท่าน ที่ทำการสั่งสอนได้ดีกว่าท่าน ขอสาบานต่ออัลลอฮฺ ท่านไม่
เคยตะคอก ไม่เคยตบตี ไม่เคยด่าว่าใส่ฉันเลย”

(Muslim : 1227)

นี่คือส่วนหนึ่งที่ได้รับการยืนยันจากเศาะหาบะฮฺของท่านว่า ท่านมักจะมีสภาพ
อ่อนโยนในทุกเรื่องราวเสมอ และอีกตัวอย่างหนึ่งที่ประจักษ์ชัดได้เป็นอย่างดีถึงความอ่อนโยนและ
ความมีเมตตาของท่านก็คือเรื่องราวของชายชาวอาหรับชนบทที่ได้บัสสาวะในมัสญิด ซึ่งเป็นเรื่องราวที่
เป็นที่รู้กันดี ดังรายงานว่า

بَيْنَمَا نَحْنُ فِي الْمَسْجِدِ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- إِذْ جَاءَ
أَعْرَابِيٌّ فَقَامَ يَبُولُ فِي الْمَسْجِدِ فَقَالَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله
عليه وسلم- مَهْ مَهْ. قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- « لَا
تُرْرِمُوهُ، دَعُوهُ ». فَتَرَكُوهُ حَتَّى بَالَ. ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه
وسلم- دَعَاهُ فَقَالَ لَهُ « إِنَّ هَذِهِ الْمَسَاجِدَ لَا تَصْلُحُ لِشَيْءٍ مِنْ هَذَا

الْبَوْلِ وَلَا الْقَدْرَ إِنَّمَا هِيَ لِذِكْرِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَالصَّلَاةِ وَقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ
 «. أَوْ كَمَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ-. قَالَ فَأَمَرَ رَجُلًا مِّنَ
 الْقَوْمِ فَجَاءَ بِدَلْوٍ مِّنْ مَّاءٍ فَشَنَّهُ عَلَيْهِ

(أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ: 220 وَمُسْلِمٌ: 687)

ความว่า “ในขณะที่พวกเราอยู่ในมัสญิดร่วมอยู่กับท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ก็มีชายชาวชนบท (ชายชาวเบดูอิน) คนหนึ่งได้เข้ามาในมัสญิด และได้ปัสสาวะ(ที่มุมหนึ่ง)ในมัสญิด บรรดาเศาะหาบะฮ์ของท่านเราะสูลุลลอฮ์ก็พากันกล่าว มะฮฺ มะฮฺ (เป็นการกล่าวห้าม) ท่านนบีได้กล่าว (เป็นการปรามบรรดาเศาะหาบะฮ์) ว่า “พวกท่านอย่าได้ห้ามให้เขาหยุดจากการปัสสาวะ ปล่อยให้เขาทำภารกิจของเขาต่อไปให้เสร็จ” บรรดาเศาะหาบะฮ์จึงปล่อยให้ชายผู้นั้นทำภารกิจ (ปัสสาวะ) ต่อไปจนเสร็จ หลังจากนั้นท่านนบีจึงได้เรียกชายผู้นั้น แล้วจึงกล่าวแก่ชายผู้นั้นว่า “ในมัสญิดเช่นนี้เป็นสถานที่ที่ไม่สมควรอย่างยิ่งสำหรับน้ำปัสสาวะและอื่นใดที่เป็นสิ่งสกปรก” หากแต่ว่ามัสญิดเป็นสถานที่สำหรับการกล่าวรำลึกถึงอัลลอฮ์ การละหมาด การอ่านอัลกุรอาน” หรือเช่นดังกล่าวนี้อันที่ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวขึ้น ท่านอับบาส ได้กล่าวว่า ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้ส่งชายผู้หนึ่งในบรรดาเศาะหาบะฮ์ (ไปเอน้ำ) ชายผู้นั้นได้นำภาชนะที่มีน้ำมา แล้วได้เทชำระล้างสถานที่ (ที่ชายชาวชนบทได้ปัสสาวะให้หมดไป)”

(al-Bukhāriy : 220 ,Muslim : 687)

7) ใช้การตัดความสัมพันธ์(บอยคอต)

ท่านนบี ﷺ เคยใช้วิธีการตัดความสัมพันธ์ (บอยคอต) กับท่านกะอฺบุ อิบน์มุอาลิก رضي الله عنه และพวกพ้องของท่าน ในเหตุการณ์ที่พวกท่านทั้งหลายหันหลังไม่เข้าร่วมในการทำสงครามตะบูก จึงทำให้ท่านนบี ﷺ และบรรดาเศาะหาบะฮ์ทั้งหลาย ได้ตัดความสัมพันธ์กับพวกเขา โดยไม่มีการพูดคุยกับพวกเขาเลยประมาณเดือนกว่าๆ กระทั่งอัลลอฮ์ ตะอาลาได้ให้ภัยแก่พวกเขาเหล่านั้น

กระนั้นก็ตาม วิธีการนี้ท่านนบี ﷺ ก็ไม่ได้ใช้มันอย่างเป็นทางการเป็นประจำ เพราะเคยมีบางเหตุการณ์ที่ชายคนหนึ่งตีมัสสุรา แต่ท่านนบี ﷺ กลับหัวเราะ(ให้แก่ชายคนนั้น) ซึ่งการที่จะใช้วิธีการนี้ได้ก็เพื่อให้เกิดประโยชน์เพียงเท่านั้น ดังนั้นเมื่อใดก็ตามการตัดความสัมพันธ์นั้นก่อให้เกิดประโยชน์และเป็นการป้องกันไม่ให้คนที่ถูกตัดความสัมพันธ์นั้น(ทำผิดอีก) ศาสนาก็กำหนดให้ใช้วิธีการนี้ได้ แต่หากการตัดความสัมพันธ์นี้ทำให้เกิดความเสียหายที่มากขึ้นและอาจจะทำให้เกิดการต่อต้าน เมื่อเป็นเช่นนั้นศาสนาก็ไม่อนุญาตที่จะตัดความสัมพันธ์กับคนๆนั้น

8) การให้คำแนะนำโดยทางอ้อม

ซึ่งมีรายงานจากท่านอนัส رضي الله عنه ได้เล่าว่า

أَنَّ نَفَرًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَلُوا أَزْوَاجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ عَمَلِهِ فِي السِّرِّ فَقَالَ بَعْضُهُمْ لَا أَتَزَوَّجُ النِّسَاءَ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ لَا أَكُلُ اللَّحْمَ وَقَالَ بَعْضُهُمْ لَا أَنَامُ عَلَى فِرَاشٍ، فَحَمِدَ اللَّهُ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، فَقَالَ: «مَا بَالُ أَقْوَامٍ قَالُوا كَذَا وَكَذَا، لِكَيْ أُصَلِّيَ وَأَنَا مُ وَأَصُومُ وَأُفْطِرُ وَأَتَزَوَّجُ النِّسَاءَ، فَمَنْ رَغِبَ عَن سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي»

(أخرجه البخاري: 2487)

ความว่า “เศาะหาบะฮ์ของท่านนบี ﷺ กลุ่มหนึ่งได้ถามบรรดาภรรยาของท่านนบี ﷺ เกี่ยวกับการกระทำของท่านนบีที่เขามิทราบ (แต่หลังจากที่พวกเขาทราบ) บางคนในหมู่พวกเขาได้กล่าวว่า ฉันจะไม่แต่งงานกับสตรี,บางคนในหมู่พวกเขา กล่าวว่า ฉันจะไม่กินเนื้อสัตว์, และบางคนก็กล่าวว่า ฉันจะไม่นอนบนที่นอน (หลังจากที่ข่าวนี้ถึงท่านนบี ท่านจึงได้เรียกมารวมตัวกัน) ท่านได้เริ่มต้นด้วยการสรรเสริญอัลลอฮ์และสดุดีต่อพระองค์แล้วกล่าวว่า มีอะไรเกิดขึ้นกระนั้นหรือ พวกเขาตอบว่า อย่างนั้น อย่างนี้ตามที่พวกเขาตั้งใจที่จะกระทำ ท่านนบีจึงกล่าวว่า ทว่าฉันละหมาดและฉันกินนอนฉันถือศีลอดแล้วก็ฉันก็ละศีลอด และฉันก็แต่งงานกับสตรี ดังนั้นผู้ใดไม่ปรารถนาแนวทางของฉัน เขาก็ไม่ใช่พวกของฉัน”

(al-Bukhāriy : 2487)

9) ใช้เหตุการณ์และโอกาสต่างๆให้เกิดประโยชน์

โดยแน่แท้ เหตุการณ์ต่างๆนั้นย่อมมีอิทธิพลต่ออารมณ์และความรู้สึกในจิตใจของคนๆหนึ่งได้อย่างแน่นอน ซึ่งเมื่อเหตุการณ์เหล่านั้นได้เป็นบ่อเกิดของการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมแล้วไซ้ไร มันก็จะคงเรื่องราวเหล่านั้นตลอดไป และผู้ที่เป็นเจ้าของเรื่องราวเหล่านั้นเขาก็จะเผชิญและเรียนรู้มันด้วยภาพลักษณ์ที่ตราตรึงอยู่ในความทรงจำของเขา ซึ่งยากที่จะลืมเลือนมันได้

และเหตุการณ์ต่างๆที่มีความหลากหลายนั้น ย่อมมีบางเหตุการณ์ที่อยู่ในสภาพของความเศร้าโศก ความหวาดกลัว ดังนั้นก็จงใช้โอกาสดังกล่าวในการให้ข้อเตือนสติเถิด ดังที่ท่านนบี ﷺ ได้ให้ข้อเตือนสติแก่บรรดาเศาะหาบะฮ์ของท่าน ﷺ ในครั้งหนึ่งที่พวกเขาอยู่ในบริเวณหลุมฝังศพพร้อมกับท่านนบี ﷺ ซึ่งมีรายงานจากท่านอับบ์รอรอ อิบน์อาซิบ ﷺ ได้เล่าว่า

خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- فِي جَنَازَةِ رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ فَأْتَيْنَا إِلَى الْقَبْرِ وَمَا يُلْحَدُ فَجَلَسَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- وَجَلَسْنَا حَوْلَهُ كَأَنَّمَا عَلَى رُءُوسِنَا الطَّيْرُ وَفِي يَدِهِ عُودٌ يَنْكُتُ بِهِ فِي الْأَرْضِ فَرَفَعَ رَأْسَهُ فَقَالَ : «اسْتَعِيدُوا بِاللَّهِ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ» . مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا... ثم ذكر الحديث الطويل في وصف عذاب القبر وقتنته

(أخرجه أبو داود:3212)

ความว่า “เราได้ออกไปพร้อมกับท่านเราะฮ์สุลูลลอฮ์ ﷺ ในณะนาชะฮ์ฮ์ของชายคนหนึ่งในกลุ่มชาวอันศอร ครั้นเมื่อเรามาถึงหลุมฝังศพ และเมื่อศพถูกฝังแล้วท่านเราะฮ์สุลูลลอฮ์ ﷺ ก็ได้นั่ง และเราก็ตั่งนั่งล้อมตัวท่าน ประหนึ่งว่าบนศีรษะของเรามีนกเกาะอยู่ (ด้วยความนั่ง) ส่วนมือของท่านนั้นก็ทาบบนพื้นดิน โดยที่ท่านชะเง้อศีรษะขึ้นมา แล้วท่านก็ได้กล่าวว่า “พวกเจ้าจงขอความคุ้มครองต่ออัลลอฮ์จากการทรมานในหลุมฝังศพเถิด” ท่านได้กล่าวเช่นนั้น สองหรือสามครั้ง...หลังจากนั้นท่านก็ได้กล่าวถึงลักษณะต่างๆของการทรมานและความเลวร้ายของหลุมฝังศพอีก”

(Abu Dawud : 3212)

เป็นคำสั่งเสียของท่านนบีแก่ผู้ศรัทธาทุกคน ให้มีความมุ่งมั่นและตระหนักต่ออบทบาทของเขาในการใช้ชีวิต โดยให้มุ่งสู่การปฏิบัติศาสนกิจด้วยความบริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮ์เพียงพระองค์เดียว หรือร่วมให้การสนับสนุนและปกป้องในศาสนาของพระองค์

และอีกเหตุการณ์หนึ่งที่เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ แต่ท่านนบี ﷺ ก็ใช้โอกาสนี้ในการนำเสนอสิ่งที่มีความคล้ายคลึงกันปรากฏการณ์ดังกล่าว(ในเชิงของการเปรียบเทียบ)

จากท่านญะรียร อิบน์อับดุลลอฮ์ ฎิ ได้เล่าว่า

كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَانظَرْنَا إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةً يَغْنِي الْبَدْرَ فَقَالَ إِنَّكُمْ سَتَرُونَ رَبِّكُمْ كَمَا تَرُونَ هَذَا الْقَمَرَ لَا تَضَامُونَ فِي رُؤْيَيْهِ فَإِنْ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ لَا تُغْلِبُوا عَلَى صَلَاةٍ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا فَافْعَلُوا ثُمَّ قَرَأَ ﴿ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ ﴾

(أخرجه البخاري: 554)

ความว่า “พวกเราเคยนั่งร่วมกับท่านนบี ﷺ ซึ่งท่านนบีได้มองไปยังดวงจันทร์ซึ่งเป็นคืนจันทร์เพ็ญ แล้วท่านก็ได้กล่าวว่า “โดยแน่แท้พวกเจ้าจะได้เห็นพระเจ้าของพวกเจ้า เหมือนกับการเห็นดวงจันทร์ (ในค่ำคืนนี้) ซึ่งพวกเจ้าจะไม่ได้รับอันตรายใดๆในการเห็นพระองค์ ดังนั้นหากพวกเจ้ามีความสามารถ พวกเจ้าก็อย่าพลาดที่จะละหมาดก่อนที่ดวงอาทิตย์ขึ้นและก่อนที่ดวงอาทิตย์ตก (หมายถึงละหมาดศุบหฺและอัสรฺ) หลังจากนั้นท่านก็อ่านว่า และจงแซ่ซ้องด้วยการสรรเสริญพระเจ้าของเจ้ายกก่อนการขึ้นของดวงอาทิตย์และก่อนการตก (ของมัน)” (al-Bukhāriy : 554)

10) การให้กำลังใจและการกล่าวชมเชย

ท่านอับู ฮุร็อยเราะฮ์ ฎิ ได้ถามท่านเราะฮ์ลุลลอฮ์ ﷺ ว่า

مَنْ أَسْعَدَ النَّاسَ بِشَفَاعَتِكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : « لَقَدْ ظَنَنْتُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ أَنْ لَا يَسْأَلَنِي عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ أَحَدٌ أَوْلَى مِنْكَ لِمَا رَأَيْتُ مِنْ حِرْصِكَ عَلَى الْحَدِيثِ »

(أخرجه البخاري: 99)

ความว่า “มนุษย์คนใดหรือที่จะมีความสุขมากที่สุดจากการได้รับการช่วยเหลือ (ชะฟาอะฮฺ) ของท่านในวันแห่งการพิพากษา ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ จึงกล่าวว่า ใ้อับดุลฮุร็อยเราะฮฺเอ๋ย ฉันคิดว่ายังไม่เคยมีใครถามเรื่องนี้กับฉันเลยก่อนหน้าท่าน และฉันเห็นว่าท่านนั้นมีความขะมักเขม้นที่จะเก็บเกี่ยววจนะต่างๆ(ของฉันเป็นอย่างยิ่ง) (ท่านเราะสูลุลลอฮฺ จึงตอบว่า มนุษย์ที่จะมีความสุขที่สุดจากการได้รับการช่วยเหลือของฉันนั้นในวันแห่งการพิพากษานั้นคือ ผู้ที่กล่าวว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ)”

(al-Bukhāriy : 99)

แท้จริงย่อมไม่มีสิ่งใดที่จะเทียบเท่าคำกล่าวชมเชยหรือการให้กำลังใจได้อย่างแน่นอน เพราะมันจะเป็นตัวขับเคลื่อนให้ผู้แสวงหาความรู้ต่าง ๆ นั้นมีความขะมักเขม้นและมุ่งมั่นมากยิ่งขึ้น และ (จะเป็นตัวขับเคลื่อน) ให้จิตใจนั้นมีความปรารถนาที่จะได้สัมผัสกับความสำเร็จ ซึ่งการให้คำชมเชยของผู้คนนั้นมีรูปแบบที่หลากหลายเป็นอย่างยิ่ง

การให้กำลังใจและการกล่าวชมเชยนั้นจะเป็นตัวกระตุ้นแก่คนผู้อื่น และเสมือนเป็นการตะอูวะฮฺ (เชิญชวนพวกเขาให้ทำความดีงาม) โดยทางอ้อมอีกด้วย เนื่องด้วยคนๆ หนึ่งนั้นมักจะกระทำในสิ่งที่เขาได้รับการชมเชยเสมอ

2.7 มุอัลลิม ร็อบบานีย์ หรือ มุร็อบบีย์ คุณลักษณะและหน้าที่ความรับผิดชอบ

1) ความหมายมุอัลลิม ร็อบบานีย์

อิสมาอีลฎ็ฟี จะปะเกีย (2558:1-4) กล่าวว่า มุอัลลิม หมายถึง ครู ผู้อบรม อาจารย์ นักบรรยาย ผู้ถ่ายทอดความรู้ ที่ทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้สู่ผู้คน และ ร็อบบานีย์ คือ เป็นศัพท์ที่เชื่อมโยงกับ อรัร็อบบ์ หมายถึง อัลลอฮฺผู้ทรงเป็นพระเจ้า อันหมายถึง ผู้ที่มีความรู้ด้วยความรู้จากคำสอนของอัลลอฮฺและปฏิบัติตามความรู้

ดังนั้น มุอัลลิม ร็อบบานีย์ จึงหมายถึง ครูหรือผู้ทำหน้าที่ในการอบรมสั่งสอน และฝึกฝนคนอื่นตามกรอบและวิธีการอิสลามด้วยความรู้และการปฏิบัติอย่างแท้จริง

และร็อบบานีย์น เป็นคำพหูพจน์ของคำว่า ร็อบบานีย์ มีความหมายหลากหลายและแตกต่างกันตามทัศนะของปวงปราชญ์มุสลิม ดังนี้

ท่าน อิบน์ อับบาส (อิบนิกะษีรฺ 1999,2:66) กล่าวว่า “ร็อบบานียีน หมายถึง หุละมาฮ์ คือผู้ที่มีจิตใจเปิดกว้าง,หุละมาฮ์ คือ ปวงปราชญ์ผู้มีความรู้ และ หุละมาฮ์ ผู้มีความปราดเปรี๊อง”

ท่านสะอีด อิบน์ ญะบัยรฺ (อัญญาอะบะรียฺ2001,5:529) กล่าวว่า “ร็อบบานียฺ คือ ผู้มีความรู้ที่ได้ปฏิบัติตามความรู้ของเขาด้วยความยำเกรงต่ออัลลอฮ์”

อัลมุบรัรริต (อัญญาอะบะรียฺ2001,4:122) กล่าวว่า “ร็อบบานียูน คือ ผู้มีความรู้ซึ่งได้ดูแลและอบรมขัดเกลาถูกศิษย์ของพวกเขาด้วยความรู้ ตั้งแต่ระดับต่ำและพัฒนามาขึ้นสู่ความรู้ระดับสูงเป็นลำดับ”

อุมู อุกัยดะฮฺ (อัญญาอะบะรียฺ2001,4:122) กล่าวว่า “ฉันเคยได้ยินผู้รู้ท่านหนึ่งกล่าวว่า ร็อบบานียฺ หมายถึง ผู้ที่มีความรอบรู้เกี่ยวกับบทบัญญัติว่าด้วยทะเลาะและหะรอม คำสั่งใช้และคำสั่งห้าม รวมทั้งความรอบรู้ในของประชาชาติอิสลามทั้งในอดีตและปัจจุบัน”

มุหัมมัด บิน อัลหะนะฟียะฮฺ (อัญญาอะบะรียฺ2001,4:122) ได้กล่าวในวันที่ท่านอิบน์ อับบาสได้จากโลกนี้ ว่า “วันนี้เป็นวันที่ร็อบบานียฺแห่งประชาชาตินี้ได้จากลาไปแล้ว”

อัญญาอะบะรียฺ (อัญญาอะบะรียฺ2001,5:531) กล่าวว่า “ร็อบบานียูน คือ ผู้นำทางสังคมอันเป็นเสาหลักของมวลมนุษย์ในด้านความรู้ ความเข้าใจและกิจการต่างๆทั้งทางศาสนาและทางโลก”
 ดังนั้น ร็อบบานียฺ จึงหมายถึง ผู้ที่มีความรู้ด้านต่างๆของอิสลาม ที่มาจากอัลกุรอานและสุนนะฮฺ อีกทั้งยังมีคุณลักษณะที่น่ายกย่องสรรเสริญ มีความบริสุทธิ์ใจ ปฏิบัติการงานและอิบาดะฮฺตามความรู้ด้วยความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ คอยให้คำตักเตือนผู้คนที่อยู่เสมอด้วยความรู้ของตน มีความเฉลียวฉลาด ใจกว้าง เพื่อประโยชน์สุขของมวลมนุษย์ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

ดังนั้น การตรูบียะฮฺ อิสลามียะฮฺ คือ การตรูบียะฮฺของบรรดาร็อบบานียีน อันหมายถึงถึง

1) ผู้ที่เรียนและสอนอัลกุรอานอยู่เสมอ และอรรถาธิบายมันด้วยหะดีษตามความเข้าใจของบรรดาศอหาบะฮฺ และปวงปราชญ์สะละฟุศศอลิหฺ ไม่ว่าจะเป็ความรู้เกี่ยวกับอัลลอฮ์ ความรู้เกี่ยวกับศาสนาของอัลลอฮ์ หรือความรู้เกี่ยวกับบ่าวของอัลลอฮ์และสิ่งที่ถูกสร้างของพระองค์

2) พวกเขาทำการอิบาดะฮฺต่ออัลลอฮ์อย่างสม่ำเสมอด้วยความตักวาอย่างสมบูรณ์ ไม่ว่าจะอิบาดะฮฺนั้นจะเป็นอิบาดะฮฺในรูปแบบส่วนตัวอย่างการละหมาด หรือจะเป็นอิบาดะฮฺทั่วไปที่ทำไปเพื่อให้ประโยชน์ต่อผู้คน เช่น การสอน การช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น

3) การปฏิบัติใดๆต้องอยู่บนพื้นฐานของความยำเกรงต่ออัลลอฮ์และเพื่ออัลลอฮ์เท่านั้น ซึ่งนี่ก็คือพื้นฐานของการตรูบียะฮ์ของบรรดานบีที่มีต่อเหล่าศอหาบะฮ์ของพวกเขา เพื่อให้พวกเขาได้กลายเป็นกลุ่มชน ร็อบบานีฮ์อย่างแท้จริง

นั่นคือแก่นแท้ของคนที่มีหน้าที่อบรมบ่มเพาะเยาวชน ซึ่งบรรดาครู อาจารย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดาผู้บริหารโรงเรียนต้องพยายามที่จะสร้างตนเองให้เป็นมุอัลลิม ร็อบบานีฮ์ ผู้ทำหน้าที่ตรูบียะฮ์ บนพื้นฐานของความยำเกรงต่ออัลลอฮ์และอิบาดะฮ์ต่อพระองค์เพียงผู้เดียว รวมทั้งสร้างกฎระเบียบและการจัดการที่ดี เพื่อให้ครู อาจารย์และบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนเชื่อฟัง และปฏิบัติตาม อันจะก่อให้เกิดเอกภาพและความเข้มแข็ง สูการเป็น ค็อยรอมมะฮ์สุนัฮ์ในท้ายที่สุด

รากฐานสำคัญของการอบรม สั่งสอนของท่านนบี ﷺ ก็คือการยำเกรงต่ออัลลอฮ์แต่เพียงผู้เดียว ซึ่งก่อให้เกิดการภักดีเชื่อฟังต่อท่านนบี ﷺ จนกระทั่งประสบความสำเร็จในการสร้างบุคคลที่ยิ่งใหญ่ โดดเด่นออกมาจากการอบรมสั่งสอนดังกล่าวอย่างน่าอัศจรรย์ เช่น อุบัยกัร อัสคิดีดิก อุมัร อิบนิล ค็อฎ็อบ อุษมาน อิบนิ อ็ฟฟาน และ อาลี บิน อับดุลิบบิน ﷺ เหล่านี้คือชนรุ่นแรกที่ถูกจารึกโดยอัลกุรอานและสุนนะฮ์ ซึ่งเป็นสุดยอดแห่งความสำเร็จ และความสำเร็จเช่นนี้ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนหน้านี้เลย และจะไม่เกิดขึ้นมาอีกหลังจากนี้ในแง่ของการเป็น ร็อบบานีฮ์ ที่เต็มความหมายอย่างสมบูรณ์ พวกเขานั้นเองที่เป็นตัวอย่างของ ร็อบบานีฮ์ หรือ มุอัลลิม ร็อบบานีฮ์ ซึ่งเป็นผลมาจากการตรูบียะฮ์ อิสลามียะฮ์ อันนะบะวียะฮ์ อย่างเป็นทางการและสมดุลที่สุด

การตรูบียะฮ์เป็นภารกิจพื้นฐานและสำคัญของท่านรอซูล ﷺ ซึ่งอัลลอฮ์ได้กล่าวว่า

﴿هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ - وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ﴾

(2: الجمعة)

ความว่า “พระองค์ทรงเป็นผู้แต่งตั้งรอซูลขึ้นคนหนึ่งในหมู่ผู้ไม่รู้หนังสือจากพวกเขาเอง เพื่อสาธยายอายาตต่างๆของพระองค์แก่พวกเขา และทรงทำให้พวกเขาผุดผ่องและทรงสอนคัมภีร์และความสุหนัคัมภีร์ภาพแก่พวกเขา แม้ว่าแต่ก่อนนี้พวกเขาอยู่ในการหลงผิดอย่างชัดแจ้งก็ตาม”

(อัลญุมอะฮ์ :2)

นี่คือแนวทางการตรูปียะฮุของท่านนบี ﷺ ที่ประกอบด้วย การอ่านอัลกุรอาน การอบรมขัดเกลาประชาชาติของท่าน โดยการกำชับใช้ให้พวกเขาทำความดี และห้ามปรามจากความชั่วร้าย เพื่อให้พวกเขามีความคิด จิตใจและอิบาดะฮฺที่สะอาดบริสุทธิ์จากความสกปรกโสภณของญาฮิลียะฮฺ และความชั่วร้ายของการซึริกและการหลงผิดทั้งหลาย ซึ่งท่านได้สั่งสอนประชาชาติของท่านด้วยอัลกุรอาน และอัลหิกมะฮฺ (สุนนะฮฺ) ครอบคลุมทั้ง การอ่าน (ติลาวะฮฺ) การสอน (ตะอฺลีม) และการอบรมขัดเกลา (ตรูปียะฮฺและตซุกียะฮฺ) ด้วยสาระความรู้ทุกๆด้านที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ทำให้ท่านสามารถนำประชาชาติของท่านออกจากความมืดบอดของญาฮิลียะฮฺสู่แสงสว่างแห่งอิสลามได้สำเร็จและสมบูรณ์

2) คุณลักษณะของมุอัลลิม ร็อบบานีย์ หรือมูร็อบบีย์

ผู้ที่จะเป็นมุอัลลิม ร็อบบานีย์ได้นั้น จำเป็นต้องมีคุณสมบัติเฉพาะดังที่ อิสมาอีลลูตีฟี จะปะกียา (2558:24) กล่าวว่า เนื่องจากมุอัลลิม ร็อบบานีย์ เป็นผู้สืบทอดมรดกของบรรดานบี (ด้านวิชาการและความรู้) ดังนั้นคุณลักษณะต่างๆของมุอัลลิม ร็อบบานีย์ ก็ย่อมมีคุณลักษณะเดียวกันกับที่มีอยู่ที่ท่านนบี ﷺ ดังกล่าวนี้คือ

1) ความเข้าใจ (الفهم) นั่นก็คือ การค้นคว้าหาความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องอย่างสม่ำเสมอ สิ่งที่มีอยู่ในอัลกุรอานและสุนนะฮฺให้เข้าใจเหมือนดังที่บรรดาสะพะฟุศศอลิหฺได้เข้าใจด้วยความเข้าใจที่แจ่มชัด มีความรู้ ความเข้าใจในศาสตร์สาขาเฉพาะและมีความเชี่ยวชาญ ไม่ว่าจะเป็นด้านวิชาการศาสนาหรือด้านวิชาการสามัญ ความรู้ความเข้าใจด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่น ความรู้ด้านภาษา เทคนิควิธีการเป็นครูและการสอน การตะอฺวะฮฺ จิตวิทยา เทคโนโลยี เป็นต้น และเข้าใจถึงความสำคัญของวิชาความรู้ต่างๆ และมุ่งมั่นพยายามที่จะแสวงหา เพิ่มพูนความรู้เหล่านั้นด้วยการศึกษา การอ่าน ค้นคว้าวิจัย การเขียน การร่วมอบรมสัมมนาและอื่นๆ

2) การปฏิบัติ (العمل) คือการปฏิบัติตามความรู้ที่ได้มาจากอัลกุรอานและอัลสุนนะฮฺ เพื่อสร้างบุคลิกภาพแบบอิสลามให้เกิดขึ้นทั้งกับตัวเอง ครอบครัวและสังคม พร้อมทั้งเสียสละและสร้างคุณประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นให้มากที่สุด โดยเฉพาะกับนักเรียนหรือลูกศิษย์ของตัวเองโดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆเว้นแต่หวังความโปรดปรานจากอัลลอฮฺเท่านั้น นี่คือความลับส่วนหนึ่งจากเคล็ดลับแห่งความแข็งแกร่งในการทำหน้าที่เป็น มุอัลลิม ร็อบบานีย์

3) การยำเกรง (التقوى والخشية) คือความยำเกรงและความกลัวที่มีต่ออัลลอฮ์ที่คอยห้าม ยับยั้งมิให้ทำความผิดบาป ดังที่ท่านอัลหะสัน อัลบัศรีได้กล่าวไว้ว่า “ผู้รู้ นั่นคือผู้ที่เกรงกลัวต่ออัลลอฮ์ในที่เร้นลับ คือพวกเขาไม่เห็นพระองค์แต่พวกเขาก็หลีกเลี่ยงจากความโกรธกริ้วของพระองค์อยู่เสมอ”

4) ความมีสัจจะ (الصدق) คือ มีความสัจจริงในการนำคำสอนที่มาจากอัลกุรอานมาปฏิบัติ หัวใจที่สัจจริงในการยอมรับแนวทาง แบบอย่างการปฏิบัติของท่านนบี ﷺ หัวใจที่สัจจริงในการดำเนินชีวิตที่อยู่ในครรลองของอัลกุรอานและสุนนะฮ์ และมีความสัจจริงในการเผยแพร่คำสอนของอิสลามแก่ผู้อื่น ด้วยข้อมูลที่แท้จริงและวิธีการที่ถูกต้อง มีความจริงใจในการปฏิบัติงาน กระทำในสิ่งที่พูด คำพูดและการกระทำเป็นสิ่งที่สอดคล้องกัน ฉลาดและหนักแน่นทั้งคำพูดและการกระทำ

5) มีความรับผิดชอบ ความไว้วางใจ (الامانة) คือ ตระหนักอยู่เสมอว่าความรู้ทุกอย่างที่มีอยู่นั้น เป็นสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงประทานให้ ดังนั้นจำเป็นจะต้องถ่ายทอดแก่ชนรุ่นต่อไป ด้วยความซื่อสัตย์ ไม่ว่าจะเป็นความถูกต้องของความรู้ ความจริงใจในการสอน และวิธีการอบรมสั่งสอนที่ถูกต้อง

6) การเผยแพร่ (التبليغ) คือการเผยแพร่อิสลามไปสู่ผู้อื่น ซึ่งนักเรียนนั้นเปรียบเสมือนว่าพวกเขากำลังขอความรู้ที่แท้จริงจากบรรดาครูของพวกเขา ฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ของมุอัลลิม รับผิดชอบต่อสิ่งที่ต้องให้ความรู้เหล่านั้นแก่พวกเขาอย่างสุจริตและเต็มความสามารถ

7) ความมีไหวพริบ (الفطنة) คือมุอัลลิม รับผิดชอบต่อเขาจะต้องเป็นผู้ที่มีไหวพริบดี ฉลาดฉลาดและมีความรู้เพียงพอที่เขาจะเป็นผู้รู้แห่งทางนำ ซึ่งต้องยึดมั่นในคำสอนของอัลกุรอานและสุนนะฮ์ในทุกๆด้านของชีวิตพร้อมทั้งมีจุดยืนที่ดีและถูกต้อง

8) จรรยา มารยาทที่ดีงาม (الأخلاق) คือ การมีจรรยา มารยาทที่สอดคล้องกับคำสอนของอัลกุรอานและสุนนะฮ์ เพราะการมีมารยาทที่ดีนั้นคือร่องรอยแห่งการศรัทธาที่สมบูรณ์และผลแห่งความรู้ที่ถูกต้อง มารยาทที่ดีงามและมีเกียรติย่อมส่งผลอย่างมากมาต่อการอำนวยความสะดวกสำเร็จในการตรูบียะฮ์ ไม่ว่าจะเป็นด้านวาจา หรือด้านพฤติกรรม เป็นคนสง่างาม มีจิตใจสูงส่ง

9) ความอดทน (الصبر) คือ การมีความอดทนต่ออุปสรรค ปัญหา และสภาวะความกดดันต่างๆที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างมั่นคง สามารถควบคุมอารมณ์และเก็บความรู้สึกความไม่พอใจและอารมณ์โกรธของตัวเองได้ เป็นคนใจกว้าง เพราะการตรูบียะฮ์นั้นคือการสร้างคน และคน

นี่เองที่มีชีวิต จิตใจ นิสัย อารมณ์ ความนึกคิดที่มีพื้นฐานที่แตกต่างกันและหลากหลาย หากปราศจากซึ่งความอดทนแล้วก็ไม่อาจจะพบกับความสำเร็จได้เลย เพราะความอดทนคือแสงสว่างที่จะคอยชี้้นำทางไปสู่ความสำเร็จ

10) ความรัก ความห่วงใย (المحبة) คือ ความรัก ความเมตตาและห่วงใยต่อผู้ที่อยู่ภายใต้การอบรมสั่งสอน เหมือนดังความรักของบิดามารดาที่มีต่อลูก พยายามแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยความนุ่มนวลและตรงไปตรงมาบนพื้นฐานข้อมูลที่ชัดเจน หลีกเลี่ยงวิธีการที่แข็งกร้าวและแข็งกระด้าง และร่วมกันสร้างและปลูกฝังความรู้สึกความเป็นครอบครัวให้เกิดขึ้นระหว่างกัน ด้วยวิธีการดังกล่าวจะทำให้เกิดความรัก ความเมตตา ความห่วงใย และความอ่อนโยน เอาใจใส่ซึ่งกันและกันได้

11) มีความบริสุทธิ์ใจ เป็นคนที่สะอาดทั้งร่างกายและจิตใจ ปราศจากจากการโอ้อวด เย่อหยิ่ง อิจฉาริษยา และความเกลียดชัง

3) หน้าที่ความรับผิดชอบของมุอัลลิม ร็อบบานีย์

จากคุณลักษณะต่างๆของมุอัลลิม ร็อบบานีย์ จึงเป็นบ่อเกิดหน้าที่ที่สำคัญนั้นคือการตักเตือน ภารกิจแห่งการสร้างคน ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

1) การดูแลรับผิดชอบครูและนักเรียน

ด้วยการปกครองดูแล ให้คำแนะนำตักเตือนด้วยความจริงใจแก่พวกเขาทั้งในเรื่องที่เกี่ยวกับทางศาสนาและทางโลกของพวกเขา และต้องจริงจังจริงจังในการดูแลประโยชน์สุขของพวกเขาด้วย

2) การให้เกียรติบรรดาครูและนักเรียน

ผู้ที่เป็นมุอัลลิม ร็อบบานีย์จะต้องให้เกียรติแก่บรรดาครูในฐานะที่เป็นทายาทผู้สืบทอดมรดกความรู้ของบรรดานบี เพื่อให้พวกเขาารู้สึกว่าตัวเองมีเกียรติและรู้จักให้เกียรติตัวเองว่าเป็นผู้นำรัศมีแห่งอิสลามและสังคม พร้อมทั้งยกระดับพวกเขาด้วยการเพิ่มพูนความรู้ให้มีความเชี่ยวชาญและสามารถปฏิบัติกิจการงานของพวกเขาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) การให้เกียรตินักเรียนและอบรมสั่งสอนพวกเขาด้วยความนุ่มนวล

จุดยืนของบรรดาศอหาบะฮฺ رضي الله عنه และสะละฟุศอลิห์ทั้งหลายต่อผู้ที่แสวงหาวิชาความรู้อิสลามนั้น พวกเขาจะให้เกียรติช่วยเหลือ และมีความเมตตาอ่อนโยนกับพวกเขา เป็นการสนองตอบต่อคำสั่งเสียของท่านนบี ﷺ ที่ได้สั่งไว้ว่า ต้องให้เกียรติแก่ผู้ที่แสวงหาวิชาความรู้อิสลาม

ไม่ใช่เหยียดหยามหรือดูถูก หรือแสดงความก้าวร้าวกับพวกเขา นี่คือคุณลักษณะประการหนึ่งของท่านนบี ﷺ ที่ มุฮัมมัด ร็อบบानीต้องนำมาเป็นแบบอย่างในทุกที่ ทุกเวลาและทุกโอกาส

4) ใช้หลักสูตรที่ถูกต้องและมีเนื้อหาที่เป็นประโยชน์

ความรู้ที่ถูกต้อง คือความรู้ที่มาจากวะหฺยู ซึ่งนั่นก็คือ อัลกุรอานและสุนนะฮฺนั่นเอง ซึ่งความรู้ที่มาจากสองแหล่งนี้ เป็นความรู้ที่ครอบคลุมทุกแง่มุมที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

5) ร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กรที่สามารถยกระดับคุณภาพสถานศึกษา

การพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาเป็นภาระหน้าที่ของฝ่ายผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษานั้นๆ เพราะการพัฒนาหรือการถดถอยของสถานศึกษาแต่ละแห่งขึ้นอยู่กับคุณภาพของผู้บริหารและบุคลากรที่มีความเฉลียวฉลาด รู้จักการวางแผนและบริหารจัดการ รวมทั้งหมั่นยกระดับมาตรฐานของบุคลากรทุกฝ่ายทั้งผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาทุกคน เพื่อให้เกิดความสำเร็จอย่างดีเยี่ยม จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการรวมกลุ่ม และร่วมมือกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อยกระดับคุณภาพของสถานศึกษา

2.8 ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เป็นโรงเรียนเอกชนลักษณะหนึ่งที่จดทะเบียนดำเนินการในหมวดมาตราแห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ.2525 แต่เดิมเรียกกันตามภาษาท้องถิ่นว่า “ปอเนาะ” ดำเนินการเรียนการสอนโดยผู้มีความรู้ด้านศาสนาอิสลามและเป็นที่ยอมรับของประชาชน เรียกว่า “โต๊ะครู” การกำหนดหลักสูตรขึ้นอยู่กับความสามารถของโต๊ะครู จะมุ่งเน้นด้านไหนเพียงใดนั้น โต๊ะครูเป็นผู้กำหนด (โมหัมหมัด อับดุลกาเดร์ , 2530:232)

รากศัพท์ของคำว่า "ปอเนาะ" มาจากภาษาอาหรับว่า **ڤونڊوق** (PONDOK) อ่านว่า ปอนโต๊ะบ้าง พอนดอ กบ้าง แปลว่า กระท่อม ที่พัก ซึ่งความหมายในปัจจุบันคือสำนักศึกษาเล่าเรียนวิชาการศาสนาอิสลาม ซึ่งหมายถึงทั้งที่พักและที่เรียน

นักวิชาการได้ให้ความหมายของ “ปอเนาะ” ดังนี้

อารง สุทธาศาสตร์ (2519:4) ได้ให้ความหมายของปอเนาะในเชิงสังคมวิทยาว่า ปอเนาะ คือ องค์กรทางสังคมที่ทำหน้าที่สืบทอดศาสนา วัฒนธรรมนั่นเอง ซึ่งมีโต๊ะครูเป็นทั้งเจ้าของและเป็นผู้บริหารแต่เพียงผู้เดียว

อับดุลสุโก ดินอะ (2548:ออนไลน์) กล่าวว่า รากศัพท์ของคำว่า “ปอเนาะ” เป็นคำที่มาจากภาษามลายูปัตตานี เพี้ยนมาจากภาษาอาหรับว่า **فندق** อ่านว่า ฟุนดุก หรือ ฟุนโด๊ก แปลว่า กระท่อม ที่พัก หรือโรงแรม ความหมายในที่นี้ คือ สำนักศึกษาเล่าเรียนวิชาการอิสลาม

อিবรอฮีม ณรงค์รักษาเขต (2548:ออนไลน์) กล่าวว่า ปอเนาะเป็นสถาบันศึกษาที่มีบ้านโต๊ะครูเป็นศูนย์กลาง โต๊ะครูเป็นทั้งเจ้าของและผู้สอน บางปอเนาะจะมีโต๊ะครูเป็นผู้สอนเพียงคนเดียว แต่บางปอเนาะโต๊ะครูจะแต่งตั้งผู้เรียนบางคนเป็นผู้ช่วยสอนในบางวิชา

โต๊ะครู ซึ่งเป็นผู้มีวิชาความรู้ทางศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี ได้จัดตั้งสำนักวิชาการอิสลาม เพื่อใช้สำหรับสอน อบรม ให้ความรู้ด้านศาสนาแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป โดยเรียกว่า “ปอเนาะ” โต๊ะครูนอกจากจะมีความรู้ทางศาสนาเป็นอย่างดีแล้ว ยังเป็นผู้ที่ได้รับการเคารพศรัทธาของประชาชนด้วย ปอเนาะมีอยู่ทั่วไปในพื้นที่ที่มีคนนับถือศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และจังหวัดใกล้เคียง เช่น พัทลุง พังงา นครศรีธรรมราชและภูเก็ต (มานุษยวิทยา, 2529:2048-2050)

สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ ฉบับทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (มศว.) สงขลา ฉบับ พ.ศ.2529 เล่ม 7 ระบุความเป็นมาว่า เชื่อกันว่าปอเนาะเกิดขึ้นในประเทศอียิปต์ แล้วแพร่มาสู่เอเชียที่ประเทศมาเลเซียก่อน ต่อมาจึงแพร่เข้าสู่เส้นทางใต้ของประเทศไทย ในสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยเริ่มที่ปัตตานีเป็นแห่งแรก แล้วขยายไปสู่ท้องถิ่นที่มีชาวไทยมุสลิมทั้งในภาคใต้และภาคกลาง

ระบบของปอเนาะในหลายประเทศ เช่น ปากีสถาน อินเดีย แอฟริกา แต่เรียกชื่อต่างกัน เช่น ปากีสถาน เรียกว่า "บาดีออรอซะ" เป็นชื่อที่เป็นทางการแปลว่า ที่เรียน ส่วนปอเนาะเป็นชื่อเรียกอย่างไม่เป็นทางการ

"ปอเนาะ" ถือเป็นการศึกษาเพื่อชุมชนแบบพึ่งตนเอง เกิดที่ปัตตานีเมื่อ 200 ปีล่วงมาแล้ว โดยปอเนาะแรกคือ ปือนังดาเยอ ไกล่ๆ ต.สะนอ อ.ยะรัง ปอเนาะชีเดะ อยู่ที่บ้านชีเดะ ต.กรือเซะ อ.เมือง จังหวัดปัตตานี

หลักสูตรดั้งเดิมประกอบด้วย วิชาภาษามลายูและภาษาอาหรับ วิชาเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม วิชาฟิกฮ์ เป็นนิติศาสตร์อิสลาม เรียนกว้างๆ มีการเจาะลึกในระดับมหาวิทยาลัย และวิชาย่อย

อื่นๆ อีกมากที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของมุสลิมตั้งแต่เช้า-เย็น เป็นจริยวัตรของมุสลิม วิชาตะเซาะอูฟ เป็นหลักการพัฒนาจิตใจ

ระดับของนักเรียน นักเรียนแบ่งเป็น 3 ระดับ หรือเรียกว่า รุ่นอิบติดาอียฺ เป็นรุ่นเริ่มเรียน รุ่นมุตะวัสสิฎฺญ์ เริ่มอ่าน เขียน แผลได้ รุ่นอาลี เป็นครูพี่เลี้ยงได้ แต่ละวิชาจะมีหนังสือเรียนตามรุ่น รุ่นอิบติดาอียฺ เรียนเล่มเล็ก รุ่นมุตะวัสสิฎฺญ์ เรียนเล่มกลาง และรุ่นอาลีเรียนเล่มใหญ่

ช่วงระยะเวลาจนถึงปัจจุบัน ปอเนาะมีการเปลี่ยนแปลงหลายประการ โดยข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) เขตการศึกษา 2 ระบุว่า กระทรวงศึกษาธิการประกาศระเบียบกระทรวงฯ ว่าด้วยการปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะ ออกมาเมื่อปี 2504 สาระสำคัญคือให้ปอเนาะยื่นเรื่องขอขึ้นทะเบียนต่อทางราชการ

ต่อมาในปี 2508 รัฐบาลมีมติคณะรัฐมนตรีให้ปอเนาะที่ขึ้นทะเบียนแล้ว แปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ให้ปรับปรุงการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐาน ให้มีหลักสูตรการสอน มีชั้นเรียน โต๊ะ เก้าอี้ กระดานดำ มีระยะจบการศึกษาที่แน่นอน และให้เปิดสอนวิชาสามัญด้วย ทางราชการจะช่วยเหลือส่งเสริมโดยการให้เงินอุดหนุน ส่งครูไปช่วยสอนวิชาสามัญ และผ่อนปรนในเรื่องคุณสมบัติบางประการของเจ้าของ ผู้จัดการ ครูใหญ่ และครูผู้สอน โดยไม่ต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ.2497 อย่างเคร่งครัด

ปี 2510 คณะรัฐมนตรีมีมติให้เร่งรัดปอเนาะที่ขึ้นทะเบียนแล้วทั้งหมด ให้มาขอแปรสภาพจากปอเนาะเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ให้เสร็จสิ้นภายใน 15 มิถุนายน 2514 ไมเช่นนั้นให้ถือว่าปอเนาะนั้นล้มเลิกไป และหลังจากนั้นห้ามก่อตั้งปอเนาะขึ้นมาอีก หากจะตั้งต้องเปิดสอนในรูปแบบของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเท่านั้น

ถึงปี 2514 มีปอเนาะจำนวนมากถึง 426 แห่ง มายื่นความจำนงขอแปรสภาพกับทางราชการ แต่บางแห่งที่เคยขึ้นทะเบียนด้วยความจำยอม เนื่องจากถูกบีบจากทางการ ถูกข่มขู่จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ก็ไม่ยอมแปรสภาพ อีกบางส่วนยอมแปรสภาพจากปอเนาะไปสู่ระบบโรงเรียน แต่สอนเฉพาะวิชาศาสนาเท่านั้น ตามหลักสูตรและแผนการสอนที่โรงเรียนปอเนาะแห่งนั้นๆ กำหนดขึ้นเอง และนอกจากนี้ยังมีปอเนาะแห่งใหม่ๆ เกิดขึ้นตลอดเวลา

การศึกษาของมุสลิมจึงแบ่งออกเป็นสองรูปแบบ คือ "ปอเนาะ" อันเป็นรูปแบบการศึกษาดั้งเดิมของท้องถิ่นกับการศึกษาในระบบ "โรงเรียน" ที่เรียกกันติดปากว่า โรงเรียนปอเนาะ ซึ่งมีการแบ่งชั้นเรียน มีชุดเครื่องแบบ มีโต๊ะเก้าอี้นั่งเรียน มีการนับชั้น และกำหนดระยะจบการศึกษา

และโรงเรียนปอเนาะยังแบ่งออกเป็นสองประเภท คือ สอนทั้งวิชาสามัญและศาสนา กับสอนเฉพาะวิชาศาสนาเพียงอย่างเดียว

ในปี 2526 ชื่อโรงเรียนราชภัฏสอนศาสนาอิสลามถูกรัฐบาลเปลี่ยนเป็น โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพื่อสอดคล้องตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 และออกระเบียบการให้เงินอุดหนุนแก่โรงเรียนเอกชนฯ ที่สอนวิชาสามัญควบคู่วิชาศาสนาอิสลาม ฉบับแก้ไขครั้งล่าสุดออกมาเมื่อ 2545 ให้เงินอุดหนุนแก่โรงเรียนที่ได้มาตรฐานตามมาตรา 15 (1) 100 เปอร์เซ็นต์เต็ม ส่วนโรงเรียนที่อยู่ในระยะเตรียมความพร้อม และโรงเรียนที่เพิ่งจดทะเบียนหลังวันออกระเบียบให้เงินอุดหนุน 60 เปอร์เซ็นต์ แต่สำหรับโรงเรียนที่สอนเฉพาะวิชาศาสนา จะไม่ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาล เงื่อนไขนี้สร้างความน้อยเนื้อต่ำใจให้แก่ปอเนาะหลายแห่ง

ตามสถิติจากการสำรวจล่าสุดของ สช. มีโรงเรียนปอเนาะกว่า 550 โรง แบ่งเป็นโรงเรียนสอนศาสนาอย่างเดียว 300 โรง และที่เปิดสอนทั้งวิชาสามัญและศาสนาประมาณกว่า 200 โรง โดยไม่นับรวมปอเนาะที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียน

ปอเนาะที่ผ่านการแปรสภาพเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ได้รับการพัฒนาเป็นลำดับ กระทั่งปัจจุบัน การบริหารและการดำเนินการของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีระบบ บุคลากรได้รับการพัฒนาอบรม อาคารสถานที่มั่นคงถาวร

ในด้านหลักสูตร ได้นำเอาหลักสูตรสามัญศึกษาของโรงเรียนมัธยมต้น และมัธยมปลายมาใช้อย่างเต็มรูปแบบ

ส่วนหลักสูตรศาสนาอิสลามได้แบ่งชั้นเรียนเป็น 10 ชั้นปี ได้แก่ หลักสูตรอิสลามศึกษาตอนต้น – อิบติดาอียะฮฺ ปีที่ 1-4 หลักสูตรอิสลามศึกษาตอนกลาง - มุตะวัสสิฎะฮฺ ปีที่ 5-7 และหลักสูตรอิสลามศึกษาตอนปลาย – ชานะวียะฮฺ ปีที่ 8-10 มาตรฐานของโรงเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียน ทำให้โรงเรียนปอเนาะได้รับความสนใจมาก..

บันทิตยฺ สะมะอูน และคณะ (2549 : 39) กล่าวว่า เมื่อกาลเวลาได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความจำเป็นของชาวมุสลิมในการแสวงหาความรู้ยิ่งเพิ่มมากขึ้นจึงเป็นเสมือนแรงบันดาลใจให้เกิดสถาบันการสอนอิสลามศึกษาขึ้นในสังคมมุสลิม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สังคมมุสลิมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะการศึกษาที่แตกต่างจากการศึกษาในภูมิภาคอื่นๆในประเทศ เพราะคนมุสลิมจะนิยมให้บุตรหลานได้ศึกษาทั้งวิชาการศาสนาและสามัญควบคู่กันไป

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นสถาบันการศึกษาที่มุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้และจังหวัดใกล้เคียงนิยมส่งบุตรหลานไปศึกษาเล่าเรียนมาก เพราะผู้ปกครองมีความตระหนักว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามารถผลิตเยาวชนให้มีความรู้ทั้งด้านสามัญ และศาสนาดีกว่าสถาบันอื่นๆ ปัจจุบันสถานศึกษาเหล่านี้ได้พัฒนาในหลายๆด้าน เช่น ด้านการบริหารและจัดการ ด้านหลักสูตร ด้านบุคลากร เพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์

การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะยึดหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ด้วยกัน คือ

- 1) ระดับอิมติดาอียะฮฺ (อิสลามศึกษาตอนต้น)
- 2) ระดับมุตาวัซซึฮฺญะฮฺ (อิสลามศึกษาตอนกลาง)
- 3) ระดับษานะวียะฮฺ (อิสลามศึกษาตอนปลาย)

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นสถาบันการศึกษาที่วิวัฒนาการมาจากสถาบันศึกษาปอเนาะดั้งเดิมซึ่งในระยะแรกการจัดการเรียนการสอนวิชาศาสนาอย่างเดียว ใช้ภาษามลายูท้องถิ่นเป็นสื่อในการเรียนการสอน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสืบทอดศาสนาเป็นหลัก การจัดการเรียนการสอนในปอเนาะมิได้เขียนหลักสูตรเป็นลายลักษณ์อักษร ไม่จำกัดเวลาเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ไม่มีการวัดผลการศึกษาที่เป็นระบบเหมือนกับโรงเรียนในปัจจุบัน ไม่มีชั้นเรียน อุปกรณ์ที่สอนจะมีเพียงกิตาบ (หนังสือเรียน) อย่างเดียว (กลุ่มงานนิเทศการศึกษาเอกชน,2537 : 1)

ด้วยเหตุนี้รัฐจึงส่งเสริมให้สถาบันศึกษาปอเนาะจดทะเบียนและแปรสภาพมาเป็นโรงเรียน ซึ่งรัฐให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากรในการพัฒนาการเรียนการสอน และที่สำคัญอย่างยิ่งคือ เมื่อพัฒนาเป็นโรงเรียนแล้ว จะต้องจัดทำหลักสูตรเป็นลายลักษณ์อักษรสามารถตรวจสอบได้ว่า สถาบันศึกษาดังกล่าวได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนวิชาอะไรให้กับผู้เรียน ส่วนหลักสูตรที่ได้พัฒนาหลังจากปอเนาะเปลี่ยนสภาพมาเป็นโรงเรียนตั้งแต่ ปี พ.ศ.2504 ถึงปี พ.ศ. 2552 ได้แก่

- 1) ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะในการศึกษาที่ 2 พุทธศักราช 2504
- 2) หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2513
- 3) หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2523
- 4) หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2535

5) หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2540

6) หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 (ปัจจุบัน)

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนเอกชนประเภทหนึ่งที่มีพัฒนาการยาวนานมาพร้อมกับการก่อตั้งชุมชนมุสลิมโดยเริ่มต้นเรียกว่า“ปอเนาะ” ต่อมารัฐได้กำหนดให้ปอเนาะมีสถานภาพเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพื่อพัฒนาการศึกษาของประชาชนและสร้างความมั่นคงของประเทศ ถึงแม้สถานภาพหลายประการจะเปลี่ยนแปลงไป แต่ยังคงเอกลักษณ์บางอย่างไว้ทำให้การจัดการเรียนการสอนมีความแตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป(เกษตรชัย และหีม, 2550 : 437) เนื่องจากนโยบายที่แท้จริงในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม คือทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางเผยแพร่ศาสนาและเป็นแหล่งผลิตเยาวชนของชาติให้มีคุณภาพนอกจากนี้ยังเป็นสถาบันสื่อกลางสร้างความเข้าใจระหว่างรัฐบาลกับชุมชนได้เป็นอย่างดี(ต่ายุดิน อูสมาน และคณะ, 2545 : 2) ในทำนองเดียวกัน จารุวัจน์ สองเมือง และคณะ (2552 : 42) กล่าวว่า โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามคือผลผลิตหนึ่งที่มีพัฒนาการเกี่ยวเนื่องจากหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม โดยผ่านระยะเวลาที่ยาวนาน อันเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งภารกิจสำคัญของสถานศึกษานี้ไม่เคยเปลี่ยนแปลง นั่นคือ การให้การศึกษาเพื่อให้เป็นบ่าวของอัลลอฮ์ที่สมบูรณ์

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนที่มีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษาในพื้นที่ภาคใต้ จากสภาพจริงในปัจจุบัน สามารถจำแนกโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามได้ 3 ประเภทคือ (นาวาลย์ ปานากาแข็ง,2544:5)

1-โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่สอนวิชาศาสนาเพียงอย่างเดียว

2-โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มาตรา 15 (1) เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเปิดสอนวิชาศาสนาควบคู่สามัญหรือวิชาชีพในระบบโรงเรียน และได้รับอนุญาตให้เปลี่ยนเป็นโรงเรียนตามมาตรา 15 (1)

3-โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มาตรา 15 (2) เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษา หรือหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการซึ่งเปิดสอนวิชาศาสนาควบคู่วิชาสามัญหรือวิชาชีพ

นอกจากนี้ ยังสามารถจำแนกโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มาตรา 15 (1) ตามลักษณะการได้รับเงินอุดหนุนรายหัวนักเรียนจากรัฐ เป็น 3 ประเภท คือ

1-โรงเรียนที่มีมูลนิธิการหรือมัสยิด เป็นผู้รับใบอนุญาต ก่อนปี พ.ศ.2539 จะได้รับเงินอุดหนุนในรูปของบัตรค่าเล่าเรียน หรือเรียกว่า การอุดหนุนรายหัวนักเรียนในอัตราร้อยละ 100

2-โรงเรียนที่มีมูลนิธิการหรือมัสยิด เป็นผู้รับใบอนุญาต ตั้งแต่ปี พ.ศ.2539 ได้รับเงินอุดหนุนในอัตราร้อยละ 60

3-โรงเรียนที่มีเอกชนเป็นผู้รับใบอนุญาต จะได้รับเงินอุดหนุนในอัตราร้อยละ 40

ส่วนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มาตรา 15 (2) นั้น จะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ โดยได้รับการอุดหนุนจากรัฐใน 3 ด้าน คือ

1-ด้านการเงิน เป็นให้เงินอุดหนุนแก่โรงเรียน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินกิจการของโรงเรียน โดยเป็นเงินสมนาคุณผู้รับใบอนุญาต สมนาคุณครูสอนศาสนา ตลอดจนงบประมาณพัฒนาโรงเรียน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนด และให้เป็นเงินค่าดำเนินการวัดผลการศึกษา

2-ด้านบุคลากร โดยให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จัดส่งข้าราชการครูไปช่วยสอนตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนด

3-ด้านสื่อการเรียนการสอน เป็นการจัดสรรวัสดุอุปกรณ์การศึกษาให้กับโรงเรียนตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนด